

را از اول تا بحال قانونی نمیدانم يك چنین مسئله جزئی را اولاً نباید بمجلس بیاوریم و میاوریم بمجلس آنوقت چیزی که باید در دقیقه تمام شود دو ساعت در آن مذاکره میکنیم و وقت مجلس را تلف میکنیم بنده هیچکدام از این مذاکرات و این مطالب را پارلمانی نمی دانم و بالاخره بعد از دو ساعت مذاکره نتیجه این پیشنهاد این بود که بیک عبارت غلطی رای داده شود.

(بعضی اظهار کردند صدتی است اجازه خواسته ایم و اجازه داده نشده است مراعات ترتیب نمی شود) .
نایب رئیس - ترتیبی که نمایندگان محترم اجازه می خواهند اجازه داده می شود بهیچ وجه نمی توان گفت که بدون ترتیب با آقایان اجازه داده شده است.

(در این موقع رایورت کمیسیون بودجه را بقرار ذیل آقای میرزا ابراهیم خان قرائت کرد.)

از کمیسیون بودجه - لایحه از وزارت مالیه رسیده بود متضمن چند طفری تلگراف و مراسلات ایالات آذربایجان و وزارت داخله مشعر بر اینکه بهادر السلطنه بانه بملاحظه اینکه علاجات او را در بانه عثمانی مزاحمت داده است بساوجبلاغ آمده است و ماهی یکصد تومان حقوق از طرف دولت در حق او برقرار شده ولی این مبلغ کفایت مخارج او را نمی نماید و تقاضا شده بود که ماهی سی تومان بآن افزوده شود کمیسیون در اینباب تحقیقات نموده معلوم شد که این مطلب در مجلس سابق عنوان شده ولی قبل از ختم آن مجلس منفصل گردیده و فرمان مزبور فوق در زمان استبداد صغیر صادر شده اگرچه در استحقاق بهادر السلطنه و لزوم رعایت حال او حرفی نیست ولی صحت فرمانرا نمی توان تصدیق کرد در اینصورت بملاحظه صدماتی که بر بهادر السلطنه وارد شده است و بیاس خدماتی که در موقع تجاوزات عشایر متمرده بدولت کرده است کمیسیون تصویب می نماید که ماهی یکصد تومان کمافی السابق در حق او برقرار باشد.

افتخار الواعظین - بنده تصدیق میکنم رایورت کمیسیون بودجه را قوانینی که در دوره استبداد صادر شده است نمی توان قابل اعتنا و محل توجه دانست و خیلی حال شجیع السلطان شهاست دارد باحال بهادر السلطنه و بنده هم تصویب می کنم که ماهی یکصد تومان باوداده شود.

ارباب کیخسرو - بنده فقط خواستم اظهار آقای افتخار الواعظین را توضیح بدهم نه فرمودند فرامینی که در دوره استبداد صادر شده محل اعتنا نیست مقصودشان استبداد صغیر است نه مطلق استبداد **شیخ رئیس** - بنده نظر بتصدیقی که از وزارت مالیه و کمیسیون بودجه شده و سابقه اطلاعات شاید این را تصویب بکنم لکن لازم است این را بدهیم که معلوم شود آیا ما این وجه را بعنوان حیلوله باو خواهیم داد یعنی مادامی باوداده میشود که املاک او باو نرسیده یا آنکه بطور ابدیت باو داده خواهد شد و اگر ما بآس داشته باشیم از اینکه املاک او را از ید غاصبه خارج کنیم و باو مسترد شود بنده این را بی موقع می دانم و امیدواریم با

قدرتی که دولت ما دارد بتواند املاک او را مسترد دارد.

فهییم الملك - توضیحاً عرض میکنم که اینها دو نفرند یکی شجیع السلطان است یکی بهادر السلطنه که املاک مزاحمت پیدا کرده است و الان خیلی پریشان شده اند و این مبلغ تصویب می شود که تا دولت املاک آنها را با آنها مسترد دارد و با آنها داده شود مخصوصاً بهادر السلطنه که در موقع ترمذ عشایر متمرده خدماتی باورجوع شده و بانهایت خوبی انجام داده غرض اینست که مدت این تازمانی است که املاک او در تصرف عشایر متمرده است.

عز الملك - درجه استیصال شجیع السلطان را بر پرروز بعضی فرمودند که لازم بعرض بنده نیست ولی اگر توضیحاتی درخصوص بهادر السلطنه لازمست اجازه بدهید عرض بکنم.

نایب رئیس - تصور نمیکنم مخالفی باشد (گفتند خیر رای بگیرید).

نایب رئیس - رای میکنیم بر رایورت کمیسیون بودجه کسانیکه تصویب میکنند رایورت کمیسیون بودجه را که مادام که املاک مقصوبه بهادر السلطنه مسترد نشده ماهی یکصد تومان باو داده شود و رقه سفید بیندازند (ورقه توزیع و رای گرفته شد).

معاذ الملك - عده حضار ۶۷ ورقه سفید ۴۳ ورقه آبی ۱ امتناع ۲۳

نایب رئیس - با اکثریت تصویب شد.

اسامی رای دهندگان : عز الملك - آقا شیخ رضا حاج شیخ رئیس - صدر العلماء - محمد هاشم میرزا ادیب التجار - دکتر اسمعیل خان - حاج محمد کریم خان - سلیمان میرزا - آقا میرزا ابراهیم خان - آقا شیخ ابراهیم - ضیاء الممالک - شبانی - آقا شیخ علی شیرازی - لسان الحکماء - حاج وکیل الرعایا ناصر الاسلام - حاج شیخ علی خراسانی - آقا میرزا احمد دکتر حیدر میرزا - آقا سید حسین اردبیلی - فهییم الملك بهجت - آقا شیخ اسدالله - آقا محمد بروجردی - ارباب کیخسرو - طباطبائی - آقا عبدالحسین بروجردی حاج میرزا رضا خان - میرزا رضا خان نائینی - مرتضی قلیخان - افتخار الواعظین - حاج سید محمد باقر ادیب - آقا شیخ غلامحسین - میرزا ابراهیم قمی - وکیل التجار - منتصر السلطان - حاج سید ابراهیم مدرسی معاضد الملك - متین السلطنه - وحید الملك .

ورقه آبی حاج امام جمعه خوئی (در این موقع نایب رئیس اظهار داشت ۲۰ دقیقه تنفس است مجدداً مقارن مقرب جلسه تشکیل شد رایورت کمیسیون فواید عامه راجع بقرارنامه صابون سازی و روغن کشی قرائت شد در اثناء قرائت رایورت غشوه برای آقای وکیل التجار حاصل شد بطوریکه لازم شد ایشانرا از مجلس خارج نمایند.)

نایب رئیس - ۵ دقیقه تنفس میشود (مجلس متفرق شده بعد از ۵ دقیقه جلسه تشکیل شد.)

نایب رئیس - این حادثه غیر مترقبه خیلی خاطر آقایان را افسرده و متاثر نمود ولی بحمدالله حال آقای وکیل التجار هم بهتر شده لکن عجالاً جلسه را ختم میکنیم - دستور جلسه آنیه رایورت کمیسیون فواید عامه راجع بقرارنامه صابون سازی و چرم سازی ایضاً رایورت کمیسیون فواید عامه راجع بطلا شوئی کوه زر - رایورت کمیسیون عدلیه راجع به تفسیر ماده ۱۰ قانون اساسی در خصوص املاک بیعشرطی . (مجلس تقریباً نیمساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۱۷۱

صورت مشروح روز یکشنبه ۳ ذی قعدة الحرام ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت ونیم قبل از غروب به ریاست آقای ذکاء الملك منعقد شد معاضد الملك صورت مجلس یوم قبل راقرائت کرد .

(غائبین جلسه قبل) قوام الاسلام - نویری - حاج میرزا آقا - آقا سید علی آقازیدی - میرزا محمد علیخان تربیت - دهخدا - حاج سید نصرالله - بدون اجازه آقا سید حسین کزازی - لواء الدوله حاج آقا - با اجازه غایب آقایان دکتر امیرخان - آقا شیخ محمد - وکیل الرعایا - افتخار الواعظین - بهجت - حاج امام جمعه - بموقع حاضر نشدند - حاج مصدق الممالک - مریض بودند .

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی هست بفرمائید .

آقا میرزا احمد - آقای آقا میرزا محمد علی خان چند روز است که ناخوشند و حالت آمدن بمجلس را ندارند .

افتخار الواعظین - بنده همین قدر می

خواستم عرض کنم که دیروز بنده قبل از انعقاد مجلس حاضر بودم نمیدانم بنده را چرا جزء دیر آمدگان محسوب داشته اند (رایورت کمیسیون داخله قرائت شد) کمیسیون در تحت ریاست آقای حاج فاتح الملك منعقد شده طفره مکتوب و تلگراف راجع بنمایند سوم کردستان بمجلس رسیده بود و مجلس رجوع بکمیسیون داخله کرده بود که رفع محذور قانونی بشود توضیح مطلب آنکه حاج معتمد الاسلام بعد از انتخاب شدن بنمایندگی استعفا نمود و در عرض خواسته اند از منتخبین درجه اول انتخاب نمایند موضوع بحث واقع شده که آیا حق این انتخاب با مجلس شورای ملی است یا با خود محل کمیسیون بعد از مذاکره لازمه نظر باینکه عضویت مجلس شورای ملی وقتی محقق است که اعتبارنامه او در مجلس شورای ملی تصدیق شود و چون استعفای حاج معتمد الاسلام قبل از تصدیق صحت اعتبارنامه ایشان بوده عرض ایشان از خود محل از منتخبین درجه اول بایند انتخاب شود .

عز الملك - اگر بارایورت کمیسیون مخالفی نیست که بنده عرضی ندارم اگر مخالفی هست بنده حاضرم برای دفاع .

آقا شیخ غلامحسین - چون مخالفی نیست با رایورت کمیسیون باین جهت رای گرفتن لازم نیست **حاج عز الممالک** - چون مسئله انتخاب در آنجا بعد از این اتفاق قدری اسباب اشکال شده بود و در قانون انتخاب هم در این خصوص تصریح نشده است که حق انتخاب با مجلس باشد باین جهت عرض می کنم اگر رای گرفته شود بهتر است .

آقا سید ابراهیم مدرسی - همینطور که گفته شد چون مسئله این انتخاب در آنجا اسباب اشکال شده است و چون مخالفتی هم با قانون نداشته کمیسیون هم نوشته است که در محل تجدید انتخاب بعمل بیاید لکن بنده عرض میکنم گرچه در مجلس مخالفی ابتداً نیست معذک اگر رای گرفته شود

بهرتر است بجهت اینکه همین رأی مجلس در واقع يك قانونی می شود (اغلب گفتند رأی لازم نیست باید درمجلس خود انتخاب شود) راپورت کمیسیون عدلیه در خصوص تفسیر ماده ۱۵ قانون اساسی بعبارت ذیل قرائت شد که لایحه وزارت عدلیه در خصوص تفسیر ماده ۱۵ متمعن قانون اساسی قرائت شد و مفادش این بود که آیا ماده ۱۵ هم شامل بیع شرط می شود یا خیر پس از مذاکرات بسیار عقیده کمیسیون بر این شد که ذیلاً راپورت بدهد ماده ۱۵ قانون اساسی صکه عبارت آن این است (هیچ ملکی را از تصرف صاحب ملک نمی توان بیرون کرد مگر بامجاز شرعی و آن نیز پس از تعیین و تأدیبه قسمت عادلانه است) این ماده به عقیده کمیسیون ناظر است بر اینکه تصرف در ملک کسی و سلب تصرف و تسلط او از ملکش جایز نیست مگر در صورتیکه شرعاً برای آن مجوزی پیدا شود مثل اینکه برای حراست مملکت اسلام یک مکانی برای سنگر کردن و امثال آن لازم شد و حال آنکه ملک کسی است در اینصورت از تصرف او بیرون میکنند ولیکن قیمت عادلانه آن را معین و تأدیبه می نمایند اما مسئله بیع شرط ربطی باین ماده ندارد و احکام او شرعاً معین است .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - این مسئله نیست که بمجلس لازم باشد بیاید یک مسئله بود که سؤال کرده بودند کمیسیون جواب داد .

رئیس - در واقع تفسیری است برای آن اصل (راپورت کمیسیون فوائد عامه راجع بکارخانه صابون - سازی و چرم سازی ربیعزاده و شرکاء بعبارت ذیل قرائت شد) لایحه که ربیعزاده بتوسط وزارت فوائد عامه پیشنهاده مجلس شورای ملی نموده در کمیسیون با حضور معاون وزارت فوائد عامه مطرح شور گردیده در دو جلسه مواد ذیل با کثرت تصویب شد .

ماده اول - ماشین آلات و ادوات چرم سازی و صابون سازی و روغن کشتی که ربیعزاده و شرکاء می آورند از حقوق کمر کی معاف خواهد بود .

رئیس - در کلیات این امتیاز مذاکره شده حالا باید داخل شور در مواد آن بشویم (گفتند نه مخبر کمیسیون حاضر است نه معاون وزیر از برای دفاع)

ناصر الاسلام - بنده قبل از این ایراد منتظر بودم چندین ایراد متوجه این لایحه بشود ولی بحمد الله که يك ایراد نشد این امتیاز چندین مرتبه بمجلس آمده است و در آن مذاکرات شده بلکه در چندین ماده آنهم تا یک اندازه شور شده است بطریق اختصار و اشکالی ندارد و حال دیگر خوب است نبودن معاون یا مخبر را مانع قرار ندهند و شروع بمذاکره بشود دیروز سر همین مسئله نزدیک بود که مبتلا بیک خطر - جانی بشویم امیدوارم آقایان مساعدت در گذشتن این بفرمایند که از شر این خلاص بشویم .

آقامیرزا ابراهیم خان - بنده همین قدر از حضور نمایندگان محترم میخواستم تقاضا کنم فوریت این امتیاز را که زودتر بگذرد .

رئیس - آقای آقامیرزا ابراهیم خان تقاضای

فوریت میکنند برای اینکه یکشور در آن بشود حالا در باب فوریت باید رأی گرفت .

ارباب کیخسرو - عقیده بنده این است که حالا که اشکال میکنند مخبر یا معاون حضور ندارند خوب است یکی از اعضاء کمیسیون فوائد عامه بجای مخبر برای دفاع بنشینند که این امروز تمام شود .

رئیس - حالا اول در این تقاضای فوریت که آقا میرزا ابراهیم خان کردند باید رأی گرفت بعد داخل شور شد .

عز الملک - این امتیاز چندین ماه است بمجلس آمده است آنچه بنده بخاطر دارم پنج شش ماه است آمده است در مجلس هم آمده مذاکره هم شده است در یک چنین مسئله بنده صلاح نمیدانم حالا یک مرتبه بفوریت آن رأی گرفته شود .

دکتر اسمعیل خان - چون صاحب این امتیاز که ربیع زاده باشد خیال مسافرت بفرنگستان دارد و تقریباً نه ماه است که این امتیاز در کمیسیون و در مجلس آمده است و بعضی ماشینهای خودش را هم وارد کرده است که در باد کوبه و جاهای دیگر است حالا میخواهد ببیند که اگر این میگذرد در موقع رفتن آنها را بفرستد و اگر تصویب نمیشود هم تکلیف خودش را بداند نظر آقا میرزا ابراهیم خان هم همین مسئله بود که فوریت آن را تقاضا کردند .

رئیس - رأی می گیریم در فوریت این امتیاز چرم سازی و صابون سازی کسانی که تصویب میکنند فوریت آن را که يك شور در آن بشود قوام نمایند .

رئیس - با کثرت تصویب شد [مجدداً ماده اول قرائت شد]

آقا سید ابراهیم مدرسی - در ماده اول نخواستم عرض کنم گویا نظر مجلس در این است که امتیازانی که می دهند تخفیف در آن بدهند باین جهت ماشین آلات را از حقوق کمر کی معاف داشته اند در اینصورت این ماده مذاکراتی ندارد خوب است زود رأی گرفته شود

شیبانی - تقاضا می کنم رئیس کمیسیون حاضر شود برای دفاع تا انشاء الله زودتر بگذرد

سلیمان میرزا - اگر اجازه بفرمایند مختصراً از این جا عرض کنم که در ماده اول که بمنویسه ماشین آلات و ادوات چرم سازی و صابون سازی و روغن کشتی که ربیعزاده و شرکاء می آورند از حقوق کمر کی معاف خواهند بود این باید معلوم شود که تا کی معاف است امتدادی الی غیرالنهایه نمی شود داد باید یک مدت معین در نظر داشت والا بطور مطلق نمی شود گفت ماشین آلات و ادوات صابون سازی و غیره از حقوق کمر کی معاف است

دکتر اسمعیل خان - چندین مرتبه این مسئله مطرح شده آقایان گویا نظرشان باید فقط ماشین آلات و ادوات لازمه این کارخانه صابون سازی و چرم سازی و روغن کشتی است و این رایک مرتبه وارد خواهند کرد بعضی ادوات از برای ماشین ممکن است بعد از ورود ماشین آلات لازم باشد يك اجازه لازم دارند که بعد هم اگر خواستند وارد کنند بتوانند يك مرتبه اگر یکی از اسبابه اشان شکست یا معیوب شد بتوانند تجدید کنند والا اینها تجارت

نخواهند کرد که هزار ماشین بیاورند نه بکار آنها می خورد نه بکار دیگری زیرا این ماشین آلات در این مملکت گمان نمی کنم بیش از این فایده داشته باشد

فهییم الملک - یک مسئله اینجا آقای آقا سید ابراهیم فرمودند که اینجا بطور کلی نوشته شده که هر چه ماشین آلات وارد می کنند از حقوق کمر کی معاف خواهد بود ابتدا چنین چیزی نیست این يك ماده قانونی نیست که هر چه ماشین آلات وارد می کنند در این مملکت از حقوق کمر کی معاف باشد در این مسئله بخصوص معاف داشته اند آنهم حالا پیشنهاده شده است که مدت را معین کرده اند و اگر در اصل نسخه مدت را معین نکرده اند بنده چندان اهمیت نمی دهم لکن عده دستگاه ماشین ها باید معین شود بجهت اینکه ممکن است در ظرف شش ماه ده دستگاه ماشین وارد کنند ممکن است يك دستگاه وارد کنند پس باید مدت معین شود .

دکتر اسمعیل خان - این فقط سه دستگاه است که در اینجا نوشته شده يك دستگاه صابون سازی است يك دستگاه چرم سازی يك دستگاه روغن کشتی است پنجاه دستگاه وارد نخواهد کرد اینکه مطلق نوشته است برای اینکه اگر يك دستگاه یا یکی از لوازمات این ماشین ها عیب کرد میتواند عوض او را بیاورد و همین قسم آنهم از حقوق کمر کی معاف باشد ممکن است سال دویم تاسیس این کارخانه جات محتاج بورد مثلا يك دیک بشود ممکن است دویمت سال بعد محتاج بشود فرض این است که هر وقت محتاج شد مختار باشد در ورود و از حقوق کمر کی معاف باشد .

ارباب کیخسرو - اینکه دکتر اسمعیل خان فرمودند این سه دستگاه است اولاً اینها جزا کر نشده که سه دستگاه است دیگر آنکه میفرمایند تا دویمت سال دیگر میتواند وارد کند تصور نمیکنم تا بتوانیم يك چنین چیزی را تصویب کنیم بنده گمان می کنم مدت معین شود تا بیست سال و این مدت را کافی میدانم ما امیدواریم تا پنج سال دیگر رفع احتیاجات ایران از هر حیث از خارجه بشود

آقامیرزا احمد - قبل از این که رأی در کلیات این گرفته شود آقایان داخل در شور مواد این شده اند و اینهم بالاخره مثل رأی دیروزی می شود که دو مرتبه باید برگردیم با اول مطلب پس بنده تقاضا می کنم رأی در کلیات این گرفته شود

دکتر اسمعیل خان - این تا بحال چند مرتبه بمجلس آمده است این دفعه اخیر برای اینکه لفظ انحصار در آن بوده و انحصار را مجلس تصویب نکرد باینجهت بکمیسیون برگشت که آن لفظ برداشته بطریق دیگر اصلاح شود والا در کلیاتش گویا خاطر آقایان ملاحظه بود که دو مرتبه رأی گرفته شده .

سلیمان میرزا - اینکه آقای رئیس کمیسیون فرمودند جواب بنده نبود اگر موافق این ماده که مادر آن مذاکره می کنیم میفرمایند تمام ماشین آلات که وارد میکنند از حقوق کمر کی معاف است خوب است لفظ ربیعزاده و شرکاء را

از آن برداریم که آنوقت يك چیز عمی می شود که هر کس ماشین میخواهد وارد کند از حقوق گمرکی معاف باشد آنوقت ما میفهمیم بچه رای میدهم و الا اگر این يك قرار دادی است که تا ربیعزاده و شرکاء است آنوقت نمی شود که اینطور مطلق گفت ماشین آلانی که ربیعزاده و شرکاء وارد میکنند از حقوق گمرکی معاف خواهند بود و این فرمایشاتی که شد بهیچوجه جواب بنده نیست يك وقت میفرمایند در مدت بیست سال يك وقت میفرمایند هر وقت شکست می تواند وارد کند و از حقوق گمرکی معاف باشد و يك مرتبه میفرمایند سه دستگاه است که وارد می کنند و از حقوق گمرکی معاف است و در صورتی که هیچکدام اینها در اینجا قید نشده است و از این عبارت بیرون نمی آید حالا اگر مقصود این است سه دستگاه از حقوق گمرکی معاف است آن يك مطلبی است که ممکن است با کمال دقت و ملاحظات اطراف رای بدیم و اینجا بشود که سه دستگاه است و باید بفهمیم تمام که چند دستگاه است تا رای بدیم و اگر مقصود این است که يك مدت معینی هر چه وارد می کنند در ماشین آلات معاف است این را هم بنویسند تا بفهمیم اگر مقصودشان این است که بطور عموم معاف باشند این را هم بنویسند تا بفهمیم والا این طوریکه اینجا بطور اجمال نوشته شده است تصور نمی کنم چیزی فهمیده شود تا بدانیم که بچه رای میدهم و گمان می کنم اگر لفظ ربیعزاده و شرکاء در اینجا باشد هم بطور بطور اجمال رای بدیم آنوقت دچار اشکالات زیاد می شویم .

محمّد هاشم میرزا - بنده موافقت بنا حضرت والا اگر يك كلمه در اینجا اصلاح شود کویا رفع محظور بشود و الا باین طریق رفع محظور نخواهد شد .

ناصر الاسلام - اینجا چیزی که نوشته شده است در ماده اول مقصود کمیسیون این نبوده که هر چه ماشین آلات وارد می شود از حقوق گمرکی معاف باشد مقصود ربیعزاده و شرکاء این نیست که آنها ماشین آلات وارد کنند بطور تجارت و از حقوق گمرکی معاف باشند لکن ظاهر عبارت این است که ربیعزاده و شرکاء هر چه ماشین آلات وارد کردند از حقوق گمرکی معاف خواهند بود و ممکن است از همین امتیاز نامه مفهوم شود که هر کس می خواهد يك دستگاه ماشین وارد کند از حقوق گمرکی معاف خواهد بود حالا بعضی آقایان اگر میخواهند مدت معین کنند خوب است کتباً پیشنهاد کنند والا این که یکی یکی اظهار عقیده کنیم مدتی طول خواهد کشید .

آقامیرزا ابراهیم خان - در واقع بنده نمی دانم از بدبختی این صاحب لایحه است یا اینکه برای میل بتکلم است که در گذاردن این لایحه مسامحه می شود مثلا در این موضوع بدون ضرورت و بی مخالفت یاره اظهارات میشود از جمله میفرمایند که در کلیات این لایحه رای داده نشده و اگر هم داده شده باشد ربطی باین مذاکره که حالیه میکنیم ندارد بنده عرض میکنم کلیات این لایحه عبارت

است از دایر کردن يك کارخانه صابون سازی و چرم سازی و روغن کشی و در سه مرتبه هم اگر بیاید به مجلس و بر گردد به کمیسیون باز فرق در کلیاتش نمیکنند باز عبارت است از همان صابون سازی و چرم سازی و روغن کشی اگر در مرتبه دیگر برود به کمیسیون و بر گردد باز عبارت است از اینکه يك شخص ایرانی يك دستگاه ماشین صابون سازی و چرم سازی می خواهد وارد کند و تصور میکنم کلیاتش غیر از این نباشد و تصدیق خواهند نمود که در این کلیات رای داده شده است اما آنچه راجع بقصول و مواد آن است هیچ تصور نمیکنم که از برای صابون سازی و چرم سازی و روغن کشی چند دستگاه متعده خواهند فقط يك دستگاه کافی است برای صابون سازی و اینها هم بیش از يك دستگاه نخواسته اند و نخواهند وارد کرد و این يك مال التجاره نیست که اگر اینها يك دستگاه وارد کنند چون این يك دستگاه صابون سازی است این صابون سازی تصور می کنم صابون تمام شهرهای ایران را بسازد در این صورت گمان نمیکنم محل نداشته باشد که دیگری چند دستگاهی وارد کند و خوشبختانه اگر چنانچه امر دایر شد بر اینکه دیگران هم چون دیدند این ماشین صرف کرده بخواهند ماشین دیگر وارد کنند عقیده دارم که نمایندگان محترم صد نکنند و جملو صنایع را نگیرند و تشویق کنند که ترویج صنایع بشود و يك چنین ضرری را که عبارت است از ضرر گمرکی بیمتدار گمرک این ماشینها در مقابل ترویج صنایع و اهمیت ندهند تصور می کنم که تصویب خواهند فرمود که جز ربیعزاده و شرکاء هم هر کس خواسته باشد از برای ترویج صنایع کارخانجاتی وارد کند که اسباب ترویج صنایع و اختراع تازه و پیشرفت تجارت مملکت شود با اجازه بدهند وارد کند و از حقوق گمرکی معاف باشد و بجای این ضرری که بر عایدات دولتی وارد میشود تصور میکنم يك منافع بزرگی عاید خواهد بود و این ماشین آلات چیزی نیست که امسال که وارد کردیم که اگر در این مدت وارد کند که ما باید در نظر داشته باشیم که دولت بعضی چیزها نیست که باید از حقوق گمرکی آن صرف نظر کند که آنها ماهه ثروت مملکت خواهند شد بنده می بینم ما این جا نشستیم مدت معین می کنیم بعضی پنج سال بعضی ۶ سال بعضی کمتر بنده عرض می کنم ربیعزاده یادگیری چرا می رود پولش را میدهد که اینها را وارد کند برای این می رود ماشین وارد می کند که يك ضرری از راه ندادن گمرک بدولت بزند هیچ کس همچو سفاهتی نمی کند بلکه می خواهد از آن استفاده کند و وقتی که او وارد کرد اوصرفه دولت و ملت است تصور بفرمایند از این قبیل کارخانجات هر چه زیادتر وارد شود بیشتر رنج احتیاجات ما می شود کمتر احتیاج خودمان را از خارجه وارد میکنیم بنده شخصی هیچ يك از این پیشنهادها را رای ندادم و عرض می کنم چون همچو ماده قانونی از مجلس نگذشته است و می دانم که يك روزی وزیر فواید عامه يك

سازی و چرم سازی و روغن کشی که ربیعزاده و شرکاء بیاورند از تاریخ این امتیاز تا پنج سال از حقوق گمرکی معاف خواهند بود (سلیمان میرزا) بنده پیشنهاد می کنم که ماده اول این طور نوشته شود ماشین آلات و ادوات يك دستگاه صابون سازی و يك دستگاه چرم سازی و يك دستگاه روغن کشی که ربیعزاده و شرکاء وارد میکنند از حقوق گمرکی معاف خواهند بود همچنین ادوات آن که برای ماشین های مزبوره وارد میکنند از حقوق گمرکی معاف خواهند بود . (فهم الملك) بنده پیشنهاد میکنم که ماشین آلات و ادوات چرم سازی و صابون سازی و روغن کشی که ربیعزاده و شرکاء بیاورند از تاریخ این امتیاز تا بیست سال دیگر معاف خواهند بود (ارباب کیخسرو) **رئیس** - حالا باین پیشنهاد هارای باید گرفت و باید از آنها که مدتش زیاد تر است شروع کرد پس حالا رای در آنکه مدتش بیست سال است می گیریم که پیشنهاد ارباب باشد . **ارباب کیخسرو** - بنده باین جهت این پیشنهاد را کردم که در ماده پنجم نوشته شده است این کارخانه در ادای همه نوع مالیات و عوارض دیوانی از تاریخ این امتیاز تا مدت بیست سال معاف خواهد بود . **وسیل الرعايا** - هنوز که داخل در ماده پنجم نشده ایم و او يك چیزی است که گمان نمیکنم در آن رای بدیم بعلاوه تصور میکنم که خوب است قيد شود آلات و ادوات چرم سازی و صابون سازی که مخصوص اینکار باشد از حقوق گمرکی معاف خواهند بود . **حسن علی خان** - تصور میکنم که اگر از طرف وزارت فواید عامه يك ماده قانونی پیشنهاد مجلس میشد که کلیه ماشین آلات را از هر قبیل که اتباع داخله بخواهند وارد کنند در این مملکت از حقوق گمرکی معاف خواهند بود تصور میکنم اگر چنین ماده پیشنهاد میشد مجلس با کمال شوق تصویب میکرد بجهت این که ما باید در نظر داشته باشیم که دولت بعضی چیزها نیست که باید از حقوق گمرکی آن صرف نظر کند که آنها ماهه ثروت مملکت خواهند شد بنده می بینم ما این جا نشستیم مدت معین می کنیم بعضی پنج سال بعضی ۶ سال بعضی کمتر بنده عرض می کنم ربیعزاده یادگیری چرا می رود پولش را میدهد که اینها را وارد کند برای این می رود ماشین وارد می کند که يك ضرری از راه ندادن گمرک بدولت بزند هیچ کس همچو سفاهتی نمی کند بلکه می خواهد از آن استفاده کند و وقتی که او وارد کرد اوصرفه دولت و ملت است تصور بفرمایند از این قبیل کارخانجات هر چه زیادتر وارد شود بیشتر رنج احتیاجات ما می شود کمتر احتیاج خودمان را از خارجه وارد میکنیم بنده شخصی هیچ يك از این پیشنهادها را رای ندادم و عرض می کنم چون همچو ماده قانونی از مجلس نگذشته است و می دانم که يك روزی وزیر فواید عامه يك

چنین پیشنهادی خواهند کرد در این خصوص عقیده ام این است که مجلس هیچ مدت معین نکند . **آقا شیخ اسدالله** - آقای حسن علی خان يك فرمایش اساسی می فرمایند ولی این غیر از این ماده است اگر مقصودشان این است که کلیه هر چه ماشین آلات و ادوات برای کارخانجات هر کس وارد می کند از حقوق گمرکی معاف باشد این را پیشنهاد کنند ولی در يك چنین ماده مجلسی که هست ما باید بفهمیم که بچه رای می دهیم بچه مدت و بچه عدد . **حاجی آقا** - بنده بکلی مخالف آقا هستم اگر چه بهین طور که میفرمایند امیدوار هستم که يك چنین ماده که می فرمایند از مجلس بگذرد که تمام ماشین آلات و ادوات و هر چه اسباب صنعتی است مجازا بدون اینکه گمرک بدهند وارد این مملکت کنند ولی ما امروز نمی توانیم و نباید هم باین ملاحظه که منافع کلی از راه گمرک عاید این مملکت می شود چنین چیزی را تصویب کنیم يك روز باید چند ماده را تصویب کنیم که کسانی که ماشین آلات وارد این مملکت می کنند درست ملتفت شوند که مملکت هم از آن فایده ببرد خودشان هم استفاده کنند نه اینکه این ماده فقط اسباب تشویق شود و مثلا دیگران ببینند که ماشین صابون سازی خیلی نفع کرده گمرک ندارد برونند از همین ماشین وارد کنند آنوقت هم اسباب ضرر خودشان هم اسباب ضرر آنکه اول وارد کرده بشوند و هر دو کارخانه یا چند کارخانه بخوانند يك وقت هست که ما سابقه این مطلب هیچ مسبوب و ملتفت نیستیم می خواهیم يك ماده را از مجلس بگذرانیم که فقط نقطه نظر با استفاده عمومی است ولی ما بعد از اینکه تجربه کردیم دیدیم که پیش آمد بعد را هنوز نمی دانیم تصور می کنم که هیچ يك از ماحلا چنین ماده را فرمودند تصویب نکنیم و يك ماده را برای بده بگذاریم ضرر نداشته باشد بده هم می توانیم يك تخفیف بدیم و بدیهی است که احساس و کلا همیشه در این موارد بتدریج است و نظر بيك سخت گیری نیست و اگر حالا يك سخت گیری نکنیم چیزی نیست که از دست ما رفته باشد و هر وقت از حال مالیه مملکت آسوده شویم و مقتضی دانستند و يك چنین ماده به مجلس آمد بدیهی است که و کلا رای می دهند که بگذرد و منافی از این راه بدولت عاید نشود و نظر بآن فواید کلی عمومی باشد لیکن حالا بنده بهیچ وجه مقتضی نمی دانم يك چنین ماده کلی را رای بدیم . **رئیس** - بقدر کفایت مذاکره شد حالا رای می گیریم به پیشنهاد ارباب کیخسرو که سابقه موافقت دارند با آن پیشنهاد - تا مدت بیست سال معاف باشد قیام نمایند . **رئیس** - این پیشنهاد رد شد حالا رای می گیریم به پیشنهاد آقامیرزا مرتضی قلیخان که سابقه با آن پیشنهاد موافقت دارند [در این موقع دکتر اسمعیل خان اجازه خواست] **دکتر اسمعیل خان** - این پیشنهادش

ساله و هفت ساله هیچ موضوع ندارد و نه ملاحظه ثروتی در او شده و نه تجارتنی تعجب داریم از آقایانی که دیندارند در مدت بیست سال تصویب نشد حالا پیشنهاد پنج سال و شش سال میکنند بنده عقیده ام معافیت دائمی او بود مثل آقای حسنعلی خان و تعجب می کنم از آقایانیکه در این مسئله تأمل دارند هیچ ملاحظه نمیکنند که این آدم آنقدر سرمایه ندارد که هر روز کلازم شد اسبابی وارد کند مثلا ديك ماشینی شکست یا چرخش عیبی پیدا کرد خواست وارد کند اگر بنا شود اینقدر گمرک بدهد مبالغه گزافی میشود و اگر معافیت نداشته باشد کارخانه می خواهد مثل کارخانه های صنایع الدوله که اینطور اینجا افتاده و خوابیده بواسطه اینکه سرمایه ندارند که بزودی رفع نقص او را بنمایند و در صورتی که شما در اینجا کارخانه ماشین سازی ندارید چطور میشود فقط در پنج شش سال معاف باشد تصور میکنم با این ملاحظات آقایانیکه این پیشنهادها را میکنند اگر درست دقت بفرمایند ضرری است به ثروت این مملکت با این حال حالیه ما گمان می کنیم هر قدر ماشین آلات وارد این خاک بشود اسباب این است که مردمان بیکار بکار مشغول می شوند پس خوب است آقایان سرمایه داران را تشویق می کنند که بیشتر باین قبیل امور اقدام نمایند . **سلیمان میرزا** - اگر امروز يك ماده قانونی آمده بود بطوری که آقای حسنعلی خان فرمودند از برای عموم سرمایه داران این مملکت که می خواهند ماشین آلات وارد کنند که از آراء حقوق گمرکی معاف باشند شاید هیچکس مخالف نبود و با اتفاق مجلس این را تصدیق میکردند بجهت اینکه هیچکس مانع ترقی صنعت در مملکت نیست اما این يك معافی است بالاخصاص برای يك شخص اگر چنانچه این اسم ربیعزاده و شرکاء در اینجا نبود و يك معافیت عمومی که هر کس ماشین آلات وارد کند از حقوق گمرکی معاف است بطور يك ماده قانونی و این يك فقره مالیات غیر مستقیم را بر می داشتند شاید اغلب نمایندگان رای می دهند و با اتفاق این تصویب میشد لکن حالا همانطوریکه آقای حاج آقا فرمودند باین يك چیزی است که از برای نمونه به ربیعزاده و شرکاء داده میشود اگر در مدت این پنج سال يك چنین لایحه از طرف وزارت فواید عامه پیشنهاد شد که تمام سرمایه داران و صاحبان ماشین آلات از ورود ماشین ها و لوازم آنها از حقوق گمرکی معاف باشد آنوقت اینها هم در ذیل آن لایحه معاف خواهند بود اگر دولت صلاح خودش را در این ندانست و چنین لایحه پیشنهاد نشد آنوقت این شخص منافع خودش را برده است و در این مدت هر قدر بخواهد اسباب وارد کند متعلق بيك کارخانه صابون سازی و چرم سازی و روغن کشی می تواند و دیگران هم رفیق خواهند ماشین وارد کنند همینطور بوزیر فواید عامه اظهار مهادتند و وزیر به مجلس پیشنهاد می کند اگر این ماده را بخواهند انحصار بدهند گمان می کنم که ترجیح بی جهت باشد اگر می خواهند مساعدتی به تجارت بکنند و همه کس می خواهد تجارت بکنند این در

هر حال يك ترجیح بلاجهتی خواهد بود . **دکتر اسمعیل خان** - اظهار انواب والا بکلی برضر عقیده بود که اظهار داشتند اگر توجه بفرمایند می گویند که اگر این را ربیعزاده و شرکاء اظهار می کردند ما نمی توانستیم رای بدیم در واقع خواستند به بنده اظهار بدارند که چون این مسئله خصوصیت دارد و عمومیت ندارد باین جهت نمی توان رای داد و اگر عمومیت داشت آنوقت ما اجازه می دادیم و هر وقت دولت از برای این نوع امتیازات معافیت گمرکی بخواهد ما میتوانیم اجازه بدیم و هر گاه بکنیم بنده عرض میکنم هر وقت دولت يك چنین پیشنهادی بکند آیا باید يك نفر بخواهد ماشین آلات وارد کند که از دولت معافیت بخواهد دولت پیشنهاد کند یا خیر اگر منتظرید تمام سرمایه داران يك مرتبه این تقاضا را بکنند این محال است لابد هر وقت باشد يك نفر باید اول این تقاضا را بکند در این خیال زلفتد حالا ربیعزاده و شرکاء آن بکنند است باین اقدام را کرده است می فرمودند در آن صورت شاید ما در تقاضای میدادیم عرض میکنم حالا مجلس شورای ملی بکلی معذور میکند معافیت را و هیچ تشویق تجارتنی نکنند بجهت اینکه تمام اهالی ایران يك مرتبه جمع نشده و چنین تقاضایی نمی نمایند اینک غلط است شما ان آدم اولی که آمده است و تقاضایی کرده است و شما اسباب تشویق او شده اید بمن نشان بدید که کيست این مسلم است يك مرتبه هزار نفر سرمایه دار نمی آیند بخواهند ماشین چرم سازی و صابون سازی وارد کنند بيکی نفع خودش را در چرم سازی می بیند دیگری در صابون سازی دیگری در چرم سازی اشخاصیکه این استطاعت را دارند همیشه منتظرند ببینند یا آنکه ابل تقاضایی کرده باید بیشتر مساعدت و همراهی کرد تا بیشتر اسباب تشویق سایرین بشود . **سلیمان میرزا** - عجب است اشتباه فرمودید بنده هرگز هیچ چیزی نگفتم و هرگز تقیضین نگفتم سوره تفاهم باین بزرگی خیلی جای تعجب است بنده عرض کردم اگر دولت صلاح و صرفه خودش را دید و مناسب مقتضیات مملکتش دانست که بشام سرمایه داران و صنعت گران مملکت معافیت گمرکی بدهد در ورود ماشین آلات چه ضرر دارد از حقوق گمرکی معاف باشند چه صابون سازی چه بلور سازی چه عطبه از برای ترویج صنعتی آن يك نظر مهمی است شاید مجلس هم تشویق کند و معافیت بدهد بالله عجب مواد آتیه این را بخواهند دیگر بیشتر از این تشویق چه میشود بیست سال معافیت از حقوق دولتی داده است و اگر غرض این است که به عموم معافیت داده شود در موقعیکه چنین لایحه آمد و تصویب شد اینهم در ضمن آنها معاف است والا نظر بنده باین نیست که بالاخصاص با ایشان معافیت داده شود یا نشود . **رئیس** - حالا مذاکره کافی است و رای می گیریم در پیشنهاد آقای میرزا مرتضی قلی خان که شش ساله معاف باشد کسانی که باین پیشنهاد رای دادند قیام نمایند **رئیس** - این پیشنهاد رد شد حالا رای می گیریم در پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا پیشنهاد کرده اند که پنج ساله از حقوق گمرکی معاف باشند کسانی که باین پیشنهاد موافقت دارند قیام نمایند . **رئیس** - اکثریت حاصل نشد پیشنهاد افتخار الواعظین قرائت شد باین عبارت بنده پیشنهاد

می کنم که مدت معافی ماشین آلات شش سال باشد ولی در مدت بیست سال اگر آنها معیوب شد هر قدر ادوات لازم باشد که وارد کنند از حقوق گمرکی معاف باشد (انتخاب الواعظین)

دکتر عالی خان - بنده همینقدر خواستم خاطر نشان آقایان نمایانم که تمام حقوق گمرکی ماشین آلاتی که وارد کرده اند از قرارداد صورتیکه در کمیسیون داده شده گویا صد تومان است که می خواهند بعد از گذشتن این ماده پس بگیرند این نکته در نظر آقایان باشد که تصور فرمائید اگر این معافیت نباشد یک سرمایه زیادی آنوقت لازم است این طور نیست که ما دو ساعت سر آن حرف بزیم بنده عقیده ام اینست که آن پیشنهادی که شاهزاده محمد هاشم میرزا کرده اند که تا زمان مدت آن امتیاز معاف باشند از همه بهتر است بهمان رای بگیریم و در این موقع پیشنهاد آقای فهیم الملک قرائت شد

ناصر الاسلام - در بند مذکور اغلب از آقایان نظر باتشان را گفتند که اگر وزارت فواید عامه پیشنهاد کرده بود و معافیت عمومی را خواسته بود تصویب می کردیم عجب اینست که حالا در اندام منحصر سازی دروغن کشی مجلس باید همین جا نظر مملکت داری و ثروتی و ترویج صنایع خودش معلوم کند که پیشرفت امور تجارتنی باشد در این صورت این همه سخت گیری ملاحظه کردیم ندارد و لازم نیست که قید شود یک دستگاه این شخص هم قید نکند است یک دستگاه شاید بخواهد دودستگاه وارد کند در صورتی که معافیت صلاح است بطور مطلق و اینکنداریم . (در این موقع اصلاح عبارتی از طرف حاج شیخ علی قرائت شد)

فهم الملک - در اینجا یک انحصاری داده نشده است اجازه داده میشود که یک دستگاه صابون سازی وارد کنند این دستگاه روزی تا ده خروار صابون میدهد باید این ملاحظه را هم کرد که این روزی ده خروار صابون بمقدار مصرف صابون ما کافی است اگر معافیت بطور عموم بدهیم شاید ده دستگاه وارد میکنند آنوقت از این راه اگر بدولت یک ضرر جزئی گمرکی وارد می آید بآنها ضرر کلی وارد میشود که تمام این کارخانها میخوانند پس خوب است همین یک دستگاه را حالا تصویب فرمائید که وارد شود بعد از ورود اگر محتاج بودیم یک دستگاه دیگر و خواستند بدهیم است اجازه میدهد حالا بنده پیشنهادی که کرده ام تصور میکنم قرائت بفرمائید و بآن رای بگیرند .

این بنده پیشنهاد میکنم که ماده اول اینطور نوشته شود آلات و ادوات یک دستگاه ماشین چرم سازی و یک دستگاه صابون سازی و یک دستگاه ماشین روغن کشی که ربیع زاده و شرکاء وارد میکنند از حقوق گمرکی معاف خواهد بود و همچنین

ادوات ضمیمه که برای ماشین های مزبوره وارد میکنند .

رئیس - حالا رای میگیریم پیشنهاد آقای فهیم الملک کسانی که با این پیشنهاد موافقت دارند قیام نمایند .

رئیس - با اکثریت تصویب شد . (ماده دوم عبارت ذیل قرائت شد) ماده دوم - ادویه و دهنیات متعلق بصابونسازی در مدت شش سال از حقوق گمرکی معاف خواهند بود .

وکیل الرعایا - در ماده اول توضیحات خودشان را دارند خیلی هم مفید است و اینجا بعضی نظریاتی هست که بنده لازم میدانم عرض کنم که وقتی میخواهیم یک منفعتی بملک خودمان برسانیم باید حقوق گمرکی را از صادرات برداریم و بر واردات بیفزاییم در اینجا مینویسد که ادویه و دهنیات متعلق بصابون سازی تا مدت شش سال از حقوق گمرکی معاف است اگر ما مقصودمان این است که بتوسط این حرفها یک منفعتی بمملکت خودمان برسانیم موضوع این ماده دوم نیست بجهت اینکه اگر ورودش یک فایده بماند آن منفعت منظور ما در بر ندارد و اگر بجای این مینویسیم که اگر هر قدر بخواهد صابون از این مملکت خارج کند معاف است آن یک نظری است ثروتی و تجارتنی و صحیح است ولی اگر بگوئیم ادویه و دهنیات را هم از خارج وارد کنند و هم گمرک ندهند تصور میکنم در اینجا خیلی دقت باید کرد و این از نظر اولی بکلی خارج است و هیچ نمی تواند با آن شرکت داشته باشد لکن آن آقایانی که آن ماده دورا شرکت می دهند یا ماده اولی بنده گمان میکنم ماده دوم را نمی توانیم بگوئیم از یک نظر ثروتی ملاحظه شده است

دکتر رضاخان - بنده می خواستم عرض کنم که قید شود که ادویه و دهنیاتی که در داخله وجود ندارد بجهت اینکه در صورتی که دسترس با ادویه و دهنیاتی که در داخله موجود است داریم جهت ندارد از خارجه بیاورند و چون ممکن است بعضی از دهنیات که در داخله هست و از خارجه وارد کردند بیشتر صرف میکنند و چون نظر ما در این موضوع نظر تجارتنی است باین جهت نباید اجازه بدهیم چیزهایی که در داخله ممکن است تحصیل شود از خارجه بیاورند باین جهت خوب است قید شود ادویه و دهنیاتی که در داخله یافت نمی شود یا ممکن نیست تحصیل کرد از خارجه بیاورند .

آقا سید حسین اردبیلی - بنده از اصول مذاکره که تاکنون در چندین جلسه در این موضوع شده است آسوس میخورم بجهت اینکه بموجب قانون اساسی که این حق را بمان داده است که در کلیه امتیازات نظری داشته باشیم روح این قانون فقط برای اینست که چون در سابق امتیازاتی بخارجه داده شده است که صرفه دولت را در آن ملاحظه نمی کرده اند باین ملاحظه این اصل نوشته شده است که جلوگیری از این خطاها بشود ولی بدینسانه این اسباب شده است که برای اتباع خودمان که می خواهند ماشین آلات وارد کنند و ترویج صنعت مملکت را بکنند ما داخل در جزئیات می شویم در صورتیکه اینقدر

اهمیت ندارد فقط اگر یکی از این مواد اندک اجمالی دارد یکی از آقایان مخالف می شود آن وقت پیشنهادها می شود یکی می گوید باید مدت معین کرد آنوقت مدتها در آن مذاکره می کنیم و مدتی وقت خودمان را تضییع می کنیم ده پانزده پیشنهاد می شود در هر کدام اصلاحات می شود و مناقشات می شود و از حقوق گمرکی معاف خواهید بود و همچنین ادویه و دهنیاتی که لازم است از حقوق گمرکی معاف خواهند بود بنده تصور می کنم همه اینها را وزارتخانه بیک ایرانی می تواند بدهد و بدین اطلاع مجلس فقط یک چیز بنظر بنده این امتیاز لازم دارد که نوشته شود که این امتیاز نباید بشبه خارجه منتقل شود و اگر منتقل شد از درجه اعتبار ساقط خواهد بود این تمام می شود دیگر اینقدر مذاکره ندارد .

حاج آقا - بنده همین ماده را که کمیسیون تصویب کرده تصویب میکنم و تصور می کنم که این اشکالاتی که می کنید محلی نداشته باشد ولی یک دو کلمه باید افزوده شود که ادویه و دهنیاتی که برای صابونسازی می آورند .

رئیس - پیشنهادی آقای فهیم الملک کرده اند قرائت می شود قرائت شد باین عبارت : بنده پیشنهاد میکنم ادویه و دهنیات متعلقه بصابونسازی و چرم سازی که ربیع زاده و شرکاء وارد می کنند از حقوق گمرکی معاف خواهند بود (فهم الملک)

رئیس - یک مطلبی هم آقای حاج سید ابراهیم پیشنهاد کرده اند (قرائت شد) . چون ماده سوم متمم ماده دوم است بنده تقاضا میکنم که این دو ماده را یک ماده کنند .

فهم الملک - بنده می خواستم عرض کنم که در اینجا می نویسد ادویه و دهنیات از حقوق گمرکی معاف خواهند بود و در ماده پنجم می نویسد که مقدار آنها بصوب وزارت فواید عامه خواهد بود پس این در واقع یک ماده است که دو ماده کرده اند .

رئیس - اورا بعد می توانیم بنویسیم که ملحق ب ماده اول است حالا در این ماده رای می گیریم کسانی که با ماده دوم موافقت قیام نمایند (تصویب شد) (ماده سه عبارت ذیل قرائت شد) . صورت اسامی ادویه و دهنیات و مقدار آنها را

که در هر سال برای کارخانه لازم است در مدت سی سال بتعمین وزارت فواید عامه خواهد بود .

آقا سید ابراهیم - بنده در ماده پیش اجازه خواسته بودم که هر ضی گمرک در این ماده نوشته شده است دهنیات یعنی روغن ما کارخانه روغن کشی یا تصریب کردیم که دیگر روغن از خارجه وارد نشود این ماده می نویسد روغن از خارجه بیاورند .

حاجی آقا - این مطلب خیلی اشتباه شده است بنده گمان میکنم که بشود گفت که ماشین آلات وارد کنند لیکن اسباب و ادوات لازمه او را وارد بکنند آنهم در صورتی که تحصیل آن اوزام در دنیا ممکن نباشد این مثل کارخانه قندسازی میشود که کارخانه

را وارد کردند بخیال اینکه چقدر در دنیا تحصیل کنند نتوانستند چقدر عمل بیاورند حالا نمی شود گفت کارخانه صابون سازی و چرم سازی بیاور لکن ادویه و دهنیات او را بنا بر البته بقدری که در دنیا ممکن است تحصیل کرد نخواهند از خارجه آورد

ادیب التجار - بنده میخواهم جواب محظوری که بنظر آقای آقا سید ابراهیم رسیده است عرض کنم عرض میکنم مادام که این ادوات در ایران باشد هیچ تاجری نمیرود بقیمت های گزاف از خارجه این دهنیات را وارد کند و این بی شرفی را بکنند در صورتیکه آن تاجر یا کلبانی غرضش هم رفع احتیاج اهالی مملکت است از خارجه من نمی دانم علت اینکه بعد از یکسال باز میخواهیم این لایحه که صلاح دولت و مملکت در آن است و باعث ترویج تجارت و صنایع است بحق بیندازیم چه چیز است .

رئیس - حالا در ماده سوم رای میگیریم کسانی که با ماده ۳ موافقت دارند قیام نمایند .

رئیس - با اکثریت تصویب شد (ماده چهارم عبارت ذیل قرائت شد) هر گاه معلوم شود که ربیع زاده و شرکاء ادویه و دهنیاتی که جهت استعمال در کارخانه فوق الذکر آورده اند بفروش رسیده باشد از معافیت گمرک بکلی محروم خواهند بود .

سلیمان میرزا - یک اشتباهی بنده دارم که از این اشتباه درست بیرون نمی آیم خوب است رئیس کمیسیون توضیح بفرمائید که فرض این است که اگر ادویه فروخت نمایند اگر ادویه وارد بکنند برای کارخانه باید گمرک بدهد یا فرض چیز دیگر است خوب است واضح بکنند .

دکتر اسمعیل خان - مقصود از آن دهنیات آنها بوده است که از برای کارخانه می آورند در کمیسیون هم مذاکره شد و قرار شد صورت ادویه که ربیع زاده نشان میدهد باید بصوب وزارت فواید عامه باشد و در وزارت فواید عامه معین شده است که در سال خوراکی آنها چقدر خواهد بود آنرا تقسیم بشش قسمت میکنند که در عرض سال وارد کنند و این ادویه و دهنیات از قبیل بعضی عطریات و بعضی جوهریات است که قدری قیمت دارد وقتی که آنرا وارد کردند و تقطیر شد آن تصدیر و وزارت فواید عامه را نشان باید بدهند اگر معلوم شد بیش از آن مقداری است که وزارت فواید عامه تصویب کرده آن دیگر معاف نخواهد بود و گمرک باید بدهد مثل سایرین .

سلیمان میرزا - حالا که معلوم شد مقصود این است لفظ از آن بیمد یا چیز دیگری بنویسند که مقصود درست واضح معلوم باشد .

فهم الملک - من این درجه را خیلی زیاد میدانم بجهت اینکه شش سال باو معافیت داده شده که ادویه و دهنیات لازم اواز حقوق گمرکی معاف خواهد بود در عرض این سال اگر ادویه و دهنیاتی که برای صابون سازی آورده است بفروشد یعنی برای مصرف صابونسازی لازم داشته است بفروشد از حقوق گمرکی معاف خواهد بود و اگر مقداری وارد کرد یا از همان ادویه و دهنیات فروخت مجازاتش این باشد که حقوق او را سلب کنند این خیلی زیاد است بنده تصور میکنم

در یک چنین موقعی خوب است نوشته شود حقوق گمرکی او را دو برابر باشد برابر کنند .

دکتر اسمعیل خان - نظر کمیسیون بآن بود که عرض کردم در صورتی که خود کمیانی متعهد شده است که اگر از برای تجارت و فروش وارد کرده و فروخت از معافیت گمرکی محروم باشد بعد از آنکه خودش قبول کرده است دیگر اینها ذکر ندارد این معافیت از برای مقداری است که از برای کارخانه بیاورد نه برای تجارت .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده آنرا صحیح نمی دانم بعقیده بنده این جزایش مضاعف میشود اگر فروخت چه طور میشود حقوق او سلب شود .

رئیس - رای میگیریم در ماده چهارم کسانی که بایشان موافقت دارند قیام نمایند .

رئیس - با اکثریت تصویب شد (ماده پنجم عبارت ذیل قرائت شد) این کارخانه در ادای همه نوع مالیات و عوارض از تاریخ این امتیاز تا مدت بیست سال معاف خواهد بود .

حاج شیخ علی - وقتیکه یک لایحه قانونی می آورند بخصوص وقتی که اسمش این است که کارخانه وارد می کنند دست و پای خودمان را کمی می کنیم بنده از کسانی بودم که عقیده ام این بود که این لایحه غیر از لایحه اولی است و باید در کلیاتش هم شور شود لکن اغلب آقایان گفتند که شور در کلیاتش شده و در آن لایحه اولی دولت چندین حق داشت که حالا همه در این لایحه از بین رفته و در ماده پنجم نوشته شده که تا بیست سال از ادای کلیه حقوق دولتی معاف باشد نمی دانم علتش چیست در صورتیکه اگر این کارخانه وارد نشود از خارجه صابون می آورند و حقوق گمرکی را میدهند دیگر اینکه در آن لایحه قرار بوده یک اعزایند این کارخانه را بدولت بدهند آنرا هم از بین برده اند خوب است این لایحه را بپهلوی یکدیگر بگذاریم تا ببینیم چقدر قرض کرده است شاید در دو سال دیگر صلاح دولت را در این دیدند که از این کارخانه حقوق دولتی آنرا بگیرند در آنجا یک لفظ انحصار بود که مفید نبوده لیکن چندین فایده دیگر داشت .

دکتر اسمعیل خان - بنده گمان نمی کنم که اظهار آقای بهجت آقایان را متقاعد کرده باشد در اینجا قید شده است که این کارخانه از عوارض معاف خواهد بود ولی صابونی که از این کارخانه بیرون میرود بشهرهای دیگر و گمرک بگیرند آن ربطی بکارخانه نخواهد داشت .

حسنعلی خان - بنده عرض می کنم اینجا یک اشتباهی می شود اگر ما یک نامه کلی در مملکت داشتیم که اشخاصی که کارخانه باین مملکت وارد میکردند بچه ترتیب باید اینکار را بکنند در صورتی که مجلس انحصار نمی دهد هیچ احتیاج نداشت که یک شخصی بیاید بمجلس این مطلب را اظهار بکند خود ربیع زاده هم لایحه را که فرستاد تقاضای این را نداشته است که انحصار باو داده شود پس بنده نمی توانم اسم این را امتیاز بگذارم فقط اجازه است که ما او را تشویق می کنیم در بعضی مطالب که اسباب سهولت کارمان بشود اما در باب مالیات آنهم تصور میکنم که جای هیچ مذاکره نیست آن راجع بمحصول کارخانه است راجع بخود کارخانه نیست و باین جهت تقاضا میکنم که رای گرفته شود و تمام شود .

حاج وکیل الرعایا - بعد از اینکه بنده عرض کردم آن تفکیک بین مالیات کارخانه و محصول کارخانه توضیحی لازم است بعد از اینکه از اینجا (از محل نطق) رفته داد شد که آن را بچه ترتیب میگیرند از کارخانه گرفته شود یعنی از آن گرفته نمیشود و از محصول گرفته میشود در صورتی که مستقیماً باید از کارخانه گرفته شود اول فرمودید که کارخانه میاوریم برای نروتم مملکت پس معلوم شد که این کارهای سابق ما باید عوض شود یعنی صابون سازی بشکل سابق باین شکل تبدیل شود روی هم رفته در تمام مملکت ایران اشخاصی که از راه صابون نان میخورند باید سی

فرمایند که رفع اشتباه بشود و این کلمه را تبدیل نمایند اگر مقصود از امتیاز اجازه است خوب است همان نوشته شود .

دکتر اسمعیل خان - مقصود کمیسیون همین بوده است .

رئیس - اینجا امتیاز به معنی انحصار نیست یک مزایایی است که بصاحب امتیاز داده می شود و دیگری ندارد .

بهجت - مالیات هر قسم ممکن است باشد یکی بر محصول کارخانه یکی بر خود کارخانه بر محصول کارخانه هر قدر مالیات نخواهد دولت میتواند به بند مثلاً بصابون می تواند مالیات ببندد این معافیت بخود کارخانه است که داده شده .

شیخ اسدالله - اینطور که آقای بهجت می فرمایند عبارت وافی باو نیست بجهت اینکه این طور می فهماند که هیچ قسم مالیات باین صابون سازی تعلق نخواهد گرفت و اگر این مقصود است که آقای بهجت فرمودند باید توضیحی داده شود و در صورتی که برای او فایده کلی دارد جهت ندارد که حقوق بدولت ندهد .

دکتر اسمعیل خان - بنده گمان نمی کنم که اظهار آقای بهجت آقایان را متقاعد کرده باشد در اینجا قید شده است که این کارخانه از عوارض معاف خواهد بود ولی صابونی که از این کارخانه بیرون میرود بشهرهای دیگر و گمرک بگیرند آن ربطی بکارخانه نخواهد داشت .

حاج وکیل الرعایا - بعد از اینکه بنده عرض کردم آن تفکیک بین مالیات کارخانه و محصول کارخانه توضیحی لازم است بعد از اینکه از اینجا (از محل نطق) رفته داد شد که آن را بچه ترتیب میگیرند از کارخانه گرفته شود یعنی از آن گرفته نمیشود و از محصول گرفته میشود در صورتی که مستقیماً باید از کارخانه گرفته شود اول فرمودید که کارخانه میاوریم برای نروتم مملکت پس معلوم شد که این کارهای سابق ما باید عوض شود یعنی صابون سازی بشکل سابق باین شکل تبدیل شود روی هم رفته در تمام مملکت ایران اشخاصی که از راه صابون نان میخورند باید سی

هزار چهارم هزار بشود بد که تمام آنها را از مالیات معاف کردیم معنیش این است که مملکت از مالیات معاف باشد پس خوب است یک نفر دیگر هم بیاید اینجا و یک امتیاز دیگری بخواهد و ماری بدهیم که از مالیات معاف باشد و رفته رفته ممکن است او را از مالیات معاف کنیم پس این مملکت از کجا باید اداره شود مالیات تمام ممالک از صنایع است ثروت آنها از صنایع است مثل اینکه ثروت انگلیس از مالیات صنایع است ما این مالیات را معاف می کنیم و می آئیم از همان فلاح های بیچاره مالیات می گیریم این چیزی که در اینجا نوشته است مقصودش معافیت آن چیزی است که قرار گرفته که عبارت است از مالیات صابون و ما از یک دست فروش که در کوچه صدامی کند (آی صابون) مالیات می گیریم و میگوئیم که در حق او برقرار باشد لیکن از یک کارخانه صابون سازی که تمام صابون مارا می دهد معاف کنیم بنده عرض می کنم این لایحه منحصر نیست به صابون سازی چرم سازی هم هست و آنرا تصریح نکرده است در صورتی که یکی از مالیات های ما که مالیات کوچکی نیست مالیات دباغی است و این کارخانه نلچار است که یک عایدی به مملکت بدهد و این مملکت هم باید مخارجش را بطور غیر مستقیم دریافت کند و اسکر بخواهیم بطور مستقیم بگیریم این ممکن نیست در هیچ جا هم نتوانسته اند رفع احتیاجات مملکت را در مالیات مستقیم بنمایند همین است که مالیات هر مغربی از ماها در سال یک قران است و مالیات یک نفر اروپائی چندین فرانک است در صورتیکه آنها بهتر از ما بصیرت دارند پس بنده عرض می کنم که این معافیت مالیات در اینجا با آن نظر ثروتی بکلی مخالف است اگر می گفتند این محصول از این مملکت بیرون برود و مالیات بدهد بنده یک نفر بودم که رای بدیم آیا دولت روس چه شد گفتند راهی امتیازات در آن داده است که بیایند در ایران ارزان می فرود اما در باد کوبه به قیمت گزاف می فرود و از این قبیل مالیات از رفع حوائج عمومی باید بشود باید از خودشان گرفت و بخرج خودشان رسانند در صورتیکه برای خودشان این کار را بکنند و اگر بخواهند از برای این مملکت کاری بکنند باید به همین قسم در کلیه کارها چنانچه در همه دنیا هم شده است باید توسط همین چرخها بشود والا معنیش این است که مادر مملکت مالیات نداشته باشیم

ادیب التجار - این ملا کره می شود بعضی کلماتی که ظاهر آخیلی جلب توجه می کند بنده عقیده خود را عرض می کنم این طور نیست اینکه آقای حاج وکیل الرعا یا فرمودند مالیات را باید دست فروشها بدهند مقصود ما ترویج اتمه ایران است این ترویج را بواسطه حکمت عملی باید تشویق کرد برای اینکه بهین حکمت عملی و بواسطه همین اتحاد ثروتی که در مملکت می شود کم کم تجار داخله و کمیانیها تشکیل شود کم کم صنایع مملکت ترقی کند و اینکه گفته شد مالیات را دست فروشها بدهند و آنها تجارت می کنند این اشتباه است این تجار تمام دست فروشها را نان می دهند و انشاء الله تعالی پس از آنکه کمیانی عنقریب با این تشویق

حضرت عالی خیال دارند و می کنند امید است دایر شود این تجارتخانه این کمیانی را که ملاحظه میفرمائید هزاران دست فروش و غیره در آنجا باید نان بخورند پس بهتر این است که اساساً یک طوری بکنیم که تجارتخانه و کارخانه دایر کنیم و تزیینات آنها را فراهم بیاوریم نه آنکه به کلماتی که ظاهرش خیلی خوب است ولی در معنی هیچ درصد ترویج تجارتخانه بنده بر نیایم قانع شد نظیرش این است که یکسال بود که آقای مستشار الدوله رئیس بود و حالاً هم که آقای ذکاء الملک رئیس مجلس است صنایع وطن را در اطاق انتظار برای ملاحظه نمایندگان آورده اند برای اینکه نمونه بلور وطن باشد بنده مهم ترین دستوری که در مجلس شورای ملی خواهد گذاشت تسهیل امور تجاری را می دانم و تشویقات می کنند و ترویج صنایع و کارخانجات بشود بنده عرض می کنم این مالیات را که اینجا نوشته شده است که تا بیست سال یا مدتی که تصویب خواهند کرد باید معاف باشد که هم از اداره و دستگاه و هم از محصول آن چنانچه می بینم از سایر ممالک از برای اینکه تجارت خودشان را ترویج بکنند دستی هم می دهند امروز باید تجارتخانه یا کمیانی را که شروع می شود دستی هم داد که هر کدام وسیله نان هزار دست فروش بشود

دکتر علی خان - بنده عرض می کنم که رئیس کمیسیون سه فرمودند در کمیسیون که در این باب مفاد کرده شد و گفته شد که از محصول عوارض گرفته شود مقصود محصول است نه چرخ و کارخانه که عوارض ندارد آن عوارض هم هنوز بسته نشده است باید تا بیست سال دیگر هم بسته نشود و آنچه که آقای ربیع زاده معافیت خواسته بودند این بود که از روزی که عوارض بسته می شود از آن روز تا سی سال معافیت باو بدهیم بنده گفتیم که خیر آن زیاد است تاریخ راهمون حالا می گذاریم تا بیست سال دیگر اگر تاده سال دیگر هم مالیات بسته شد او از بنده خواستم این را توضیح کنم که مقصود کمیسیون معلوم باشد

دو فقره پیشنهاد تقریباً یک مضمون از طرف آقایان حاج آقا و حاج سید ابراهیم مدرسی قرائت شد از این قرار .

بنده پیشنهاد می کنم که ماده پنجم بکلی حذف شود (پیشنهادی از طرف شاهزاده سلیمان میرزا به مضمون ذیل قرائت شد)

این بنده پیشنهاد می کنم که این کارخانه از ادای همه نوع مالیات و عوارض دیوانی تا سه سال بکلی معاف باشد .

یک فقره نیز از طرف دکتر رضاخان به مضمون ذیل قرائت شد (این بنده پیشنهاد می کنم که مدت بیست سال و ده سال و لفظ امتیاز از این برداشته شود

حاج آقا - از این قبیل مطالب هر وقت پیش می آید بنده غالباً تجربه کرده ام که نظرات به کلی حدس میشود و یک میزان صحیحی ندارد ولی بنده تصور میکنم که این ماده به کلی باید حذف شود بواسطه اینکه ما هر وقت می آئیم در یک همچو

موردی که یک امتیازی یا یک تقاضایی می شود در مجلس یک کلیاتی میگوئیم که هیچ کس مخالف با آن کلیات نیست و تمام موافقت ولی وقتی می خواهیم تطبیق کنیم بر جزئیات می بینیم که این جزئیات هیچ ربطی با آن کلیات ندارد هیچکس از نمایندگان با این معنی که باید ترویج صنایع و زراعت کرد مخالف ندارد و این را گمان می کنم احدی منکر نباشد ولی می خواهم بدانم که این معنی هیچ ربطی به تشویق تجارت دارد که نظر مجلس بان بود یا این همان یک انحصاری است که در اینجا رای ندادیم این یک امتیاز خاصی است که یکی از ابواب وطن می دهیم بنده در امتیاز دادن و اختصاص یکی از ابناء وطن دادن و برخلاف دیگری را زیر بار داشته باشیم همیشه مخالفم و برضد بجهت اینکه مالیات محصول این کارخانه نان را وضع کنیم هیچ ربطی به عالم تشویق تجارت دارد یا این همان انحصاری است که ما اینجا رأی ندادیم آیا مالیات را که میفرماید وضع کنیم به محصول مملکت باید وضع کنیم یا بر چیز دیگری که می آید وضع کنیم هر گاه در این مملکت این مالیات بر محصول وضع شود و هر کس هر مقداری که باو رجوع می شود برای حفظ ثروت مملکت بدهد این چه ضرر دارد و نیاید یک کسی را تا بیست سال یا پنج سال یا دو سال یا یک ماه اختصاص بدهیم بر سایر مردم و بدیهی است اگر بخواهیم مالیات وضع کنیم بر محصول و فایده که از این کار خانه برده میشود وضع می کنیم اگر فایده عاید بشود یک مقداری هم بدولت عاید میشود اگر نمی شود دولت هم که از نیست چیزی نمی خواهد مثل مالیات اراضی امروز نیست که چه چیزی باشد چه نباشد دولت مالیات می خواهد یک وقتی که مالیات اینجا بجزان تبدیل عملی شد البته بمناسبت ثروت و تجارت مالیات بسته خواهد شد ولی آرزوی که بر محصول بسته شد ما نمیتوانیم بین افراد مردم فرقی بگذاریم اگر واقعا فوایدی عاید این کمیانی میشود یک قسمت حق دولت است و اگر فایده نبرد چه مالیات داده شود چنانچه بخواهد این مال التجاره را از این مملکت بیرون ببرد و پول وارد کند شاید یک وقت هم مقتضی بشود و وزارت تجارت هم مقتضی بدانند یک چیزی هم علاوه بآنها بدهد ولی در داخله مملکت چه فرق دارد که من از محصول چیزی بدهم پس یک کسی از کارخانه اش یک چیزی بدولت بدهد این یک اختصاصی نیست و هیچ فرق نمی کند و این یک مالیات نیست که ما بگوئیم که ترویج صنایع است ترویج کارخانه است خاطر آقایان مسبوق است که حالا ما تا چند سال بالطبع این نوع مالیات نداریم تا برسیم با اینطور مالیات خیلی طول دارد و اینکه رئیس محترم کمیسیون و آقای بهجت فرمودند این مالیات بر خود کارخانه است نه بر محصول تصور می کنم این فرق نمی کند بواسطه اینکه اگر بعد از پنجاه یا شصت سال با افتاد سال دیگر بخواهند مالیات باین جا و لنتری هم که اینجا آویخته شده بخواهند به بندند یا بچرخ کارخانه بسته بشود تا پنجاه سال بدهیم نخواهد شد امروز

چش سال دیگر ده سال دیگر هم مالیات به هیچ چیز بسته نمی شود و بنده عرض میکنم سایرین هم فرمودند که لفظ امتیاز را هم که اینجا ذکر شده است بی جا است این یک اختصاصی نیست که یک شخصی داده شود این شخص البته از میان سایر افراد این مملکت این امتیاز را دارد که کارخانه وارد کند و است چیز دیگری نیست .

(پیشنهادی از طرف آقای حاج دکتر رضاخان به مضمون ذیل قرائت شد)

این بنده پیشنهاد می کنم که این جمله در آخر ماده ۵ اضافه شود ولی اجناسی که بر کارخانه اضافه می شود موافق قرار داد مملکت محمول خواهد شد (پیشنهاد آقای نیرالسلطان) این بنده پیشنهاد می کنم این ماده چنین نوشته شود که این کارخانه تا ده سال بکلی از ادای مالیات معاف و بعد از ده سال از قرار صدی بیست خواهد داد .

پیشنهاد محمد هاشم میرزا این بنده پیشنهاد میکنم که چنین نوشته شود که از تاریخ اجازه تادمت بیست سال معاف خواهد بود .

پیشنهاد آقای حسنعلی خان این بنده پیشنهاد میکنم که تا مدت ده سال برای معافیت عوارض رای گرفته شود و لفظ امتیاز هم با اجازه تبدیل شود

شیمالی - این نکته را اگر آقایان بنظر دقت ملاحظه کرده باشند که آبادی هر مملکت در ترویج صنایع است چنانچه ما حالا رای می دهیم که مالیات را می بخشیم با اینکه گمرا را معاف میکنیم قصدی نداریم مگر ترویج صنعت خوبست رای بگیریم که زودتر این مطلب بگذرد و گمان نمی کنم که نقضی در اینکار باشد زیرا که مالیات یک چیزی است که هنوز وضع نشده است و معلوم نیست که بعد از اینها هم باین زودی وضع بشود پس این چیزی نیست که ما آنقدر در آن مذاکره کنیم اینهم مثل سایر معافیتها چه فرق میکند

بهجت - بنده می خواستم این را عرض کنم چون آقای دکتر اسمعیل خان دیر تشریف آورده بودند اشتباه کردند من خاطر آقایان را مسبوق میکنم که چیز سهلی است ربیع زاده در آن دفعه اول مقابل انحصار ده یک از منافع محصول کارخانه را میداد نهایت ما انحصار را برداشتیم آنوقت اینجا مذاکره شد که از محصول کارخانه برداشته شود بنده و آقای میرزا احمد در کردیم فقط خود ربیع زاده خواهش کرد که از خود کارخانه زمین او معین شود و محصول از مالیات باشد و این چیزی نیست که شما حالا خواسته باشید جلو این کار را بگیریم اگر این لفظ مجمل است چیزی بر آن بیفزاییم .

آقا شیخ علی - در این ماده دارد که مالیات ندهد کم کم هم ندهد در این موارد معلوم میشود که فایده نوعی است و در فوائد نوعیه ضرر برای دولت نخواهد بود قیمتش هم یک حدی برای او معین نشده که مثلا مثل یک جنسی که از خارج می آید قیمتش هم بهمان اندازه باشد اینهم اگر نباشد پس برای چه گمرا بدهند مالیات بدهند مردم به قیمت

دل بخواه بفرودند بنظر بنده این فایده ندارد برای اینکه اگر فایده باشد فایده عمومی است و آنهم از اینتراد نیست .

فهییم الملک - یکی از موادی که جزء مهم این قرار داد است همین ماده است یعنی آن قوتیکه ما می توانیم باین شخص بدهیم که بتواند مقاومت کند و قایق بشود سایر سرمایه داران همین ماده است مثلا ابتدا این شخص رقیب های بسیار بزرگ که از برای تشکیل این کارخانه دارد از برای ترویج منافع خودشان رقابتها خواهند کرد و در مقابل این چندان فرد ضرر نمی بیند یعنی از برای آنها ده بیست هزار تومان ضرر ندارد و اینها کار نمی توانند بکنند و اگر این شخص نتواند صابون خودش را قالی بدشاهی بفرودد شکست فاحشی خواهند خورد و میچوقت نمی تواند کار بکند زیرا که آنها حاضرند صابون خودشان را ارزان کنند بقیه تی نازل تر از سایرین بفرورند و این کمکی که حالا در اینجا است همین طور است که آقای دکتر علی خان فرمودند صحبت کارخانه نبود صحبت محصول بود که ما بتوانیم آتی مالیات که هنوز بسته نشده وقتیکه شروع بعمل کرد بر محصول این کارخانه به بندیم و عمده بر محصول صابون است که وقتی از کارخانه بیرون بیاید مالیات گرفته نشود والا تمام این امتیازات و معافیت که باو داده میشود بکلی بی فایده است آقای حاج آقا میفرمایند چر از برای فلاح این امتیاز داده نمی شود بنده عرض می کنم که محصول آنها این طور رقیبها ندارد ولی این کارخانه رقیب دارد در تمام این مملکت صابونهای خارجه را می آورند استعمال میکنند باز هم ارزان تر خواهند فروخت صابونهای روسها را در اینجا که می آورند میخرند می بینیم ارزان تر وارد میشود اگر واقعا می خواهم همراهی تجارت این شخص بکنیم بنده باین عقیده هستم که بعدا مالیات باید برقرار شود ولی از حالا مثلا تا بیست سال او را معاف بدارند که بتواند کارخانه خودش را دایر کند

رئیس - رای میگیریم اول پیشنهادی که در باب حذف این ماده است اگر تصویب نشد بسایرها پیشنهاد رای گرفته میشود .

آقا سید حسین اردبیلی - بنده گمان می کنم محتاج برای نباشد همین که این ماده تصویب نشود بالطبع حذف میشود آنوقت ممکن است که در مورد رای معلوم شود لازم نباشد که بعد از آن رای بگیریم اگر بنده این ماده باقی باشد آن وقت باید بر پیشنهاد های ده سال و پنج سال و غیره رای بگیریم

رئیس - پس بهتر این است که اول بر این رای بگیریم که این ماده باقی بماند و اخیر کسانی که موافقت باخذ رای قیام نمایند (اغلب قیام نکرده و رد شد) (پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا قرائت شد)

این بنده پیشنهاد می کنم که این کارخانه در ادای همه نوع عوارض و مالیات تا مدت سه سال معاف خواهد بود

حاج شیخعلی - چگونه میشود کارخانه که صد مقابل چرم میسازد یا صد مقابل صابون

ساز ها صابون می سازد مالیات ندهد و آن رعیت بیچاره که بادت صابون و چرم میسازد مالیات بدهد و کارخانه که با چرخ صد مقابل آن میسازد معاف باشد بازم می گویم اهالی ایران متساوی الحقوقند

دکتر اسمعیل خان - بنده گمان میکنم غالب آقایان تصدیق میکنند که این خلاف قانون است در اینجا قید نشده است که اهالی ایران متساوی الحقوق نیستند نهایت این بود که گفتند بعضی معافیت باو داده شود حالا اگر در مدتش حرفی داریم ممکن است که تقییری بدهیم و آقای فهییم الملک شرح مفصلی اظهار کردند گمان کردم که آقایان محترم همه مسوق شده اند که باید از او همراهی کرد که کسی نتواند ضدیت کند و این را از اول تاده سال بفرودد فایده نخواهد برد در صورتیکه صابون را قالی بدشاهی بفرودد ممکن نیست که سرمایه داران قرنیک بگذارند که این کار را دوام بدهند همین کار را در وقت پزی روزی شما و شیشه سازی دروازه قزوین کردند و این بیچاره ها ورشکست شدند و حالا مقصود این است که این جور چیزها که در ایران تاسیس میشود با آنها همراهی بکنند که سایر سرمایه داران برونند آنها هم از این قبیل کارها بکنند و این بیچاره ها هم لا اقل ه شش سال با آن سرمایه داران ضدیت کنند تا بتوانند کاری بکنند

رئیس - اول رای گرفتیم برای اینکه این ماده حذف شود تصویب نشد حالا رای میگیریم در مدت معافیت (پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا مجددا قرائت شد)

این بنده پیشنهاد میکنم ماده پنج اینطور نوشته شود که این کارخانه در ادای همه نوع عوارض و مالیات دیوانی تا مدت سه سال بعد از وضع عوارض و مالیات معاف خواهد بود .

سلیمان میرزا - اگر چنانچه مقصود از معافیت این مالیات آن است که معاف باشند از مالیات که اغلب صابون یزها امروز می دهند پس همانطور که شاهزاده حیدر میرزا اشاره کردند ضرر کلی خواهد زد و مالیات آنها از میان می رود بجهت اینکه بواسطه این کارخانه بکلی دکان از میان میرود چون دکان ها وقتی یک کارخانه که شروع می کند بکار کردن که در هر روز ده خروار صابون میدهد و هر دکانی بزحمات و مرارت زیاد ده من یا بیست من یا خیلی زحمت بکشد یک خروار بیرون بیاورد آنها نمی توانند با این دکان های خودشان رقابت کنند لا علاج پس از چندی مجبورند دکان های خودشان را ترک کرده مزدور آن کارخانه باشند پس در وقتی که اینطور شد در حقیقت یک انحصاری بطور غیر مستقیم در عمل صابون سازی و چرم سازی باو داده میشود یعنی تمام دکان چرم سازی را از میان می برد و باقی می ماند این کارخانه امروزه است دولت یک مالیات از تمام دکانهای جزه در هر شهری میگیرد پس اگر امروز ما رای بدهیم که این کارخانه از همه نوع مالیات معاف است مثل این است که یک مرتبه قلم نه بر کلیه کارخانجات صابون یزی و

چرم سازی کشیده باشیم مگر اینکه مقصود این باشد که بطور کلی مالیاتها از میان برود و اگر مقصود این است که از بعضی عوارضی که در آینده بر قرار می شود معاف باشند مثل اینکه آقای بهجت مثل زدند حق الارض و بعضی مالیات های دیگری که از این قبیل پیدا می شود گمان می کنم که همچو پیشنهائی که بنده کرده ام بشود که پس از وضع آن مالیات قانوناً معاف باشند حالا اگر مدت سه سال زانهم می دانند سه سال تصویب کنید یا کمتر هر طور صلاح می دانید ولیکن قید بشود که پس از وضع آن قانون تا آن مالیات ها که مردم امروزه می دهند از بین نرود اگر مالیات جدیدی وضع شود ده سال پنج سال معاف باشند و الا اگر این طور نباشد بکلی مالیات صابون و چرم خودمان را پس از دو سال که این کارخانه دایر شد از بودجه مملکت ایران باید حذف نمود .

(پیشنهاد حاج آقا قرائت شد) این بنده پیشنهاد می کنم آلات و ادوات این کارخانه تا دو سال بعد از وضع مالیات بر این اشیاء از عوارض و مالیات معاف خواهد بود (حاج آقا)

رئیس - رای میگیریم باین پیشنهاد کسانی که موافقت با پیشنهاد حاج آقا قیام نمایند (اغلب قیام نموده و رد شد)

پیشنهادی از طرف آقای مرتضی قلیخان قرائت شد این بنده پیشنهاد میکنم که این کارخانه چرم سازی و صابون سازی و محصول آن از ادای همه نوع مالیات و عوارض دیوانی بعد از وضع آن مالیاتها معاف خواهند بود مرتضی قلیخان

پیشنهاد شاهزاده دکتر حیدر میرزا قرائت شد این بنده پیشنهاد میکنم که این ماده برود بکمیسیون دقت شده بمجلس برگردد

رئیس - کسانی که این پیشنهاد را که این ماده برگردد بکمیسیون تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و اکثریت تصویب و رجوع بکمیسیون شد ماده ششم بمضمون ذیل قرائت شد) ماده شش - بعضی اقسام صابونهای دیوانی که از طرف کمیانی اختراع خواهد شد کسی حق ندارد از آن اقسام در مدت ۱۰ ساله درست نماید

حاج وکیل الرعایا بنده تصور میکنم که بگذرد دیگری قبل از این پیشنهاد شده بمجلس و مجلس تقریباً با اکثریت یا با اتفاق رد کرده برای اینکه بانحصار رای نداده باشد حالا لفظ انحصار که يك كده کوچکی بود برداشته اند و بجای آن يك سطر بزرگی گذاشته اند بنده نمی دانم اگر بعضی اقسام صابون های دیوانی از کمیانی اختراع شد و کسی حق ندارد درست کند با این ماده چه طور می شود که ما حقوق عموم را معاف نگردد باشیم و تضییع حقوق دیگران را نکرده باشیم می گوید بعضی اقسام صابون های دیوانی که از طرف کمیانی ساخته و احداث خواهد شد مگر هر چیزی را که بر داشت يك رنگی زد و يك مهری و قالیش کرد این اختراع میشود بنده عرض میکنم که این همان انحصار است برای اینکه این

کارخانه دائر شود تا ۱ سال دیگر کسی اقدامی در این کار نخواهد کرد ولی حالاً میخواهم داخل ماده دیگرش بشوم که آنجا باز يك چیزی در كمك آن هست و ربط دادیم اینجا از آن ترتیب پیدا نخواهد شد برای اینکه اصلاً منفعتی که ما در نظر داریم خصوصاً در چرم آن این است که بزیاد درست کردن خواهد شد اگر در ایران کارخانه ساخت خیلی فایده خواهد برد ممکن است که در خیلی جاهای دنیا برود خیلی بصاوبوش ندارد چون این امتیاز دو چیز است یکی صابون و یکی چرم اولاً چرم اگر در ایران ساخته شد خواهید یافت که چه قدر بر صادرات شما افزوده خواهد شد برای اینکه حالا خیلی محتاج هستند که همان چرم نه بخته را ببرند و بعد از اینکه ساخته شد ساخته اش را بطریق اولی خواهند برد و بعد از این واردات بزرگی خواهد بود و یکی از مالیاتهای غیر مستقیم که بخواهید بعداً دارا شوید همین مسئله است که این چرم را بجایهای برنده که مردم خیلی استعمال میکنند مالیات غیر مستقیم به چیزهایی می بندند که مردم خیلی محتاج باو نمیشوند مثل صابون دیوانی و جای مالیات غیر مستقیم هم همین چیزها خواهد بود این پولها را کسانی میدهند که قوه دارند (بالاخره) بنده نمی بینم در مجلس کسی که این معافیت مالیات را به کلی تصویب کند آن چرم و صابون را که بعداً عایدی مملکت را كمك خواهد کرد چرمش را که بخواهند بخارج برود تا ۱ سال يك طوری کرد که يك قدری نرمتر و بهتر بشود یا رنگش را بطور دیگر خواهد کرد و این همان انحصار اولی است بلکه يك قدری شدیدتر بنده استدعا میکنم که يك توجه تامی بفرمائید که ضرری بدولت وارد نشود.

دکتر اسمعیل خان - اینکه آقای وکیل - الرعایا فرمودند درست دقت نکرده اند که صابونهای که او خواسته است مخصوص خودش باشد صابونهای دیوانی است از قبیل صابون سوبله و اسدنیک و غیره که این کارخانه اختراع کرد و اطبائی که هستند خوبی آنرا تصدیق کردند میخواهد آن صابون مخصوص خودش باشد این هم در تمام دنیا مرسوم است

آقای میرزا ابراهیم قمی - بنده مذاکره در این ماده را خارج از وظیفه مجلس میدانم چون ربط بخارج و دخل مملکتی ندارد با وزارت فوائد عامه است هر طوریکه صلاح میدانند قرار بدهند معین بشود .

محمد هاشم میرزا - مقصود از اینکه آقای حاج وکیل الرعایا اظهار کردند این است که از آن جنس صابون که این درست میکند درست شده است و موجود هست پس نیست اگر موجود است نمیشود مخصوص او کرد و آن اختراع نیست اگر موجود نیست و او اختراع کرده ۱۰ سال که سهل است شصت سال با او باشد .

(پیشنهادی از ارباب کیخسرو قرائت شد بعبارت ذیل) بنده پیشنهاد میکنم ماده شش حذف شود **ارباب کیخسرو** - بنده عرض میکنم آنچه

مارک و مهر قالب های مخصوص این کارخانجات بکلی ممنوع از تقلید است. **ارباب کیخسرو** - بنده مکرر عرض کردم الفاظ فارسی باید استعمال شود لفظ (مارک) را بنده نمی فهمم (گفتند علامت و نشانه است) **رئیس** - اگر ملاحظاتی در این ماده نیست رای میگیریم کسانی که ماده هفتم را تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و اکثریت تصویب شد) ماده هفتم را آقای آقا میرزا ابراهیم خان بقرآن ذیل قرائت نمود .

مارای دادیم صحیح است ولی در این میخواهم عرض کنم ماده ما اینقدر مستند نیست که صابونیکه در هیچ جای دنیا نباشد اختراع کنیم و صابونهای دیوانی خیلی زیاد است انواع واقسام آنها در کتابها نوشته شده میزان ترکیب آن دواجات هم نوشته شده آنوقت بر میدارند از روی کتاب صابون میسازند و میخواهند منحصر بآنها باشد این اختراع نیست اختراع این است که صابونی بسازد که تا بجال در هیچ جای عالم درست نشده باشد پس باید شرح شود که صابونهایی که بسازند و در هیچ جای عالم نباشد آن مخصوص باو است (اظهار کردند صحیح است)

دکتر اسمعیل خان - بنده عرض کردم صابون دیوانی اختراع کند و مثلی که زدم از جهت این بود که صابون سوبله و اسدنیک یادارو اشکنه اینها معروف بود و الا معلوم است آن اختراع نیست فرض این است که صابونهای اختراع کند که صابون دیوانی باشد و آن ترکیب نشده باشد این ممکن نیست **فهمی الملك** - این را باید توضیح داد در آن ماده که اختراع چیزی است که تا بجال نبوده تازه میخواهند درست بکنند آن مخصوص اوست دیگری حق ساختن ندارد .

رئیس - حالا يك ربع ساعت تنفس است (مجدداً بعد از تنفس جلسه تشکیل شد) **رئیس** - مذاکره در ماده شش بقدر کافی شد حالا باید رای بگیریم آقای آقا میرزا کیخسرو پیشنهادی کرده بودند که این ماده حذف شود ولی وقتی که رای گرفتیم بر این ماده تصویب نشد در واقع حذف شد لازم است که در حذف رای گرفته شود فقط يك رای کافی است مجدداً ماده منبور قرائت شد

رئیس - پس رای میگیریم کسانی که این ماده را تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام ننموده رد شد) **رئیس** - پس این ماده حذف میشود. (ماده هفتم را آقای آقا میرزا ابراهیم خان بقرآن ذیل قرائت نمود)

مارک و مهر قالب های مخصوص این کارخانجات بکلی ممنوع از تقلید است. **ارباب کیخسرو** - بنده مکرر عرض کردم الفاظ فارسی باید استعمال شود لفظ (مارک) را بنده نمی فهمم (گفتند علامت و نشانه است) **رئیس** - اگر ملاحظاتی در این ماده نیست رای میگیریم کسانی که ماده هفتم را تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و اکثریت تصویب شد) ماده هفتم را آقای آقا میرزا ابراهیم خان بقرآن ذیل قرائت نمود .

در صورتیکه ربیع زاده و شرکاء بخواهند در کنار رودخانه کرج یا جاجرود بنای کارخانهای فوق را بنمایند معادل ده هزار ذرع اراضی باین اطراف رودخانه چنانچه متعلق بدولت باشد که قابل کارخانه ساختن باشد از طرف دولت به ربیع زاده و شرکاء تا مدتی که کارخانه چرم سازی در آن نقطه برقرار است داده می شود.

صدرالعلماء - بنده در باب اراضی رودخانه مرضی ندارم ولی در آن که از آب رودخانه باید مصرف کنند حرف دارم اگر در مجرای رودخانه زمینهایی باشد که از آن رودخانه مشروب شود این را نمی توان اجازه داد که باینها داد باید محدود کرد گفته شد این راجع به ماده بعد است و هنوز نیامده است.

ارباب کیخسرو - بنده عرض می کنم کسانی که از دولت تمنای زمین می کنند برای يك چیزی در ضمن شرط میکنند که بعد از انقضای يك مدتی آنچه روی آن زمین ساخته شده است متعلق بدولت است والا نمی شود که دولت اراضی خودش را بدهد آنها هم عمارت ساختند بعد از بیست سال آن عمارت چه خواهد شد تکلیف معلوم نیست .

حاج شیخ الرئیس - قدری از مقصود مرا آقای ارباب کیخسرو توضیح کردند ولیکن باید طوری بشود که همین طوریکه ذکر شد زمین از بین نرود و يك مدت متعادل نباشد مادامیکه هست يك تجدیدی بشود.

حاج آقا - تصور می کنم يك اشباهی شده باشد بواسطه اینکه امتیازی نیست که بکسی داده شده باشد که يك مدتی برایش معین باشد این يك اجازه واعانه است از طرف دولت برای تشویق اگر امتیاز بود همین طور بود که فرمودند و باین در آنجا نوشته شود که بعد از انقضای مدت واگذار بدولت بنمایند ولی این يك چیزی است معین امتیازی گرفته که کارخانه بیاورد و دولت هم در يك زمینی كمکی باو بکنند برای تشویق گمان میکنم این چیزی نباشد و مدت هم ندارد و نباید مضایقه شود پیشنهادی از طرف آقای آقا میرزا ابراهیم قمی بقرار ذیل قرائت شد :

این بنده پیشنهاد می کنم که ماده هشت اینطور نوشته شود. در صورتیکه ربیع زاده و شرکاء در جائی کارخانه خود را بنمایند که اراضی دولت در آنجا موجود باشد معادل ده هزار ذرع از اراضی دیوانی مرحمت و واگذار خواهد شد.

دکتر اسمعیل خان - این پیشنهاد گویا چندان نزدیک بصره نباشد پیشنهاد کمیسیون گویا نزدیکتر به صرفه باشد و خود ربیع زاده هم همین قسم تقاضا کرده است که در نقطه بخواهد دولت از زمین های بایر بدهد ولی کمیسیون نظرش این بوده است که در نقاط بیهوده از قبیل جاجرود و کرج که اراضی آنجا قریب ندارد که بآنها واگذار شود ولی اگر چنانچه آنطوریکه پیشنهاد شده است تصویب شد يك ضرری را متوجه میسازد .

دکتر علی خان - بنده میخواستم عرض کنم این ضرری نیست که قابل این مذاکره باشد اینجا زمینها هیچ ارزشی ندارد فقط تا وقتیکه متعلق بر ربیع زاده باشد چیزی نمیدهد این چیزی نیست رای بدهید . **حاج شیخ اسدالله** - اینجا خوب است معین کنید

که از بایر باشد وطوری نشود که از اراضی مزروع را خراب نمایند . **بهجت** - میخواستم این را توضیح کنم که اینجا هیچ نمیخواهیم به ربیع زاده بدهیم بهجت آنکه مثلا در اول رودخانه کرج آنچه که بایر است دایر نماید يك مقدارش که قبایل آبادی نیست ولم بزور است باو داده میشود اگر خوب نگاه کنیم می بینیم که هیچ باو نداده ایم می آید عمارتی بنامیکند بعد می رود و از اراضی دایر هم باو نداده ایم که اسباب ضرر باشد فقط سنک لاشی را باو میدهیم و چندان ضرری برای دولت نیست .

رئیس - آقای میرزا ابراهیم خان پیشنهاد خودشان را پس گرفتند حالا رای میگیریم کسانی که با این ماده موافقت دارند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و تصویب شد) ماده نهم را آقای میرزا ابراهیم خان نیز بقرآن ذیل قرائت نمودند :

ربیع زاده و شرکاء میتوانند از آب رودخانه بقدر شرب اجزاء کارخانه و حوض های دیوانی جهت نرم نمودن و شست و شوی چرمها به مصرف برسانند . **حاج وکیل الرعایا** - اینها يك قدری مختصر است آبادی وقتیکه داخل بشوند به عملیاتش همان وزارتخانه که این لایحه را پیشنهاد کرده است می بیند که خیلی خودش در زحمت افتاده است اولاً برای اینکه چرم سازی خیلی آب میخواهد و هر آبی هم که در آنجا داخل شود تقریباً از رودخانه قطع شده است و دیگر بکارزارت نمی خورد و باین جهت ممکن است آن وزارت خانه کارش باشکال بیفتد خوب است که قدری بیشتر وقت بفرمائید که امور اراضی هم آنقدر مشکوک نماند وقتیکه زمین لایق يك کارخانه بود نسبت به لیاقتش قیمت پیدا میکند وقتیکه کارخانه آنجا باشد باید دانست که خیلی قیمت پیدا میکند آب آنجا چون بنده نمی دانم مال کیست که میخواهند بردارند بلا قیمت یا بدون رضایت صاحبش کسیکه میتواند بیاید آنجا را توضیح بدهد که معلوم شود .

صدرالعلماء - عرض بنده راجع به آن ماده است که آن متعلق به کیست املاکی که در اطراف رودخانه است آیا مالك دارد یا خیر از این آب زراعت میشود یا اینکه هیچ زراعت نمیشود بطور مطلق این امتیاز را می شود داد که هر آبی را که بخواهند استعمال کنند باید يك قرار دادی که معین باشد که با رضایت طرف باشد و ضرری بکسی وارد نشود .

دکتر اسمعیل خان - آب رودخانه متعلق است بدولت بقدر شرب اجزاء و از برای حوضهای دیوانی چهار پنج حوض معین میکنند آنوقت این چرمها را می اندازند در آنها برای نرم شدن و این دوها را هم که در آن چرمها می ریزند چون باقیمت است هر چهار پنج ماهی يك مرتبه عوض می کنند و چیزی نیست که هر روز این را عوض کنند این ملاحظات را کمیسیون کرد فقط بقدر شرب از راه و آن چهار پنج حوض که این چرمها را در آنها بمل می آورند و آبش هم متعلق بدولت است .

حاج سید نصر الله - این اظهار کنایه اراضی واسعه تعلق بکسی ندارد متعلق بموم مردم است (والناس فیه فرع سواء) وانگهی این ده هزار ذرع

زمین هر قدر بخواهد شرب از رودخانه جاجرود کند مگر بقدر شرب خواهد کرد مسلماً بقدر احتیاجات است چیزی نیست که اینقدر مذاکرات در آن بشود **محمد هاشم میرزا** - هم در مسئله معافیت گمرک در مسئله آب زمینی همه اینها اگر مال دولت نیست که مجلس نباید تصویب کند و اگر مملکت دولت است باید باورده رای گرفت .

دکتر اسمعیل خان - تمام اراضی مال دولت است باین لحاظ بوده است که کمیسیون اذن داده است والا از هر جا که بخواهد صحیح نیست . **رئیس** - رای میگیریم بر ماده نه کسانی که این ماده را تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و اکثریت تصویب شد) ماده ده را نیز آقای میرزا ابراهیم خان بقرآن ذیل قرائت نمودند .

فاضل آب فاسد کارخانه بهیچوجه نباید داخل رودخانه بشود. **حاج عز الممالک** - این ماده بسیار صحیح است ولی این ماده نیست باید جزء همان ماده سابق بشود .

دکتر حمید میرزا - عرض بنده این است که اگر این فاضل آب بقدر چارک و ربع سنک باشد بخارج می رود و برودخانه بر نمیگردد و اگر آب را باندازه سنک ببرند و فاضل آب بزمین های بایر برود یا بهدر برود یا برودخانه برود اولاً این آب را همه مردم حق دارند و نخواهند گذاشت که ببرند علاوه اگر الان جنب يك رودخانه بخواهند بدهی احداث کنند رعایای سایر دهات نمیگذارند این آب قسمت میشود بر رعیت و رعایای اطراف تمام حق دارند .

این مطلب خوب است از وزارت مالیه تحقیق شود اگر ربع سنک است که عیب ندارد اگر زیاد است نهدانم . **دکتر اسمعیل خان** - بعد از گذشتن ماده معلوم میشود که حضرت والا دقت نفرموده اند بقدر شرب اجزاء و کارخانه و قدریکه استعمال میشود و يك سنک و نیم سنک و غیره نیست فاضل آب هم که فرمودند چون این فاضل آب دوا دارد از قبیل اسدنیک و غیره که ممکن است سمیت داشته باشد داخل رودخانه بشود باین جهت خود این کمیانی چاههای عمیق خواهد کند که بآنجا برود .

صدرالعلماء - عرض میکنم اگر لوله و ربع سنک باشد عیب ندارد و اگر اضافه باشد خوب است توضیح بفرمائید که اسباب زحمت نشود. **دکتر حمید میرزا** - خوب است در اینجا توضیح بشود که از حد نگذرد . **بهجت** - مگر ما شرط کرده ایم که در هر ماده مذاکره کنیم فاضل آب نباید داخل رودخانه شود این مذاکرات ندارد . **رئیس** - در این باب رای میگیریم کسانی که این ماده را تصویب میکنند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و اکثریت تصویب شد)

ماده یازدهم بقرار ذیل قرائت شد:

ربیع زاده و شرکاء در این امتیاز بهیچوجه حق انتقال تبعه خارجه و شرکت با آنها را ندارند .

محمد هاشم میرزا - عرض میکنم نتیجه این ماده که در هر کدام این امتیازها در آخر آنها نوشته میشود این است که نفوذ دیگری غیر از تبعه داخله نباشد خوب اگر خودش یا یکی از شرکاء تبعه خارجه باشد چه خواهید کرد و همان ضرر مترتب است اگر يك تبعه داخل خارجه شد چه میشود و اگر این ضرر را مؤثر نمیدانید بی نتیجه در جای دیگر هم نباید بنویسید والا اینجا هم باید معین شود که کسی مالک یا صاحب این امتیازها نشود پس باید این را قید کرد که معلوم شود و بنده پیشنهاد میکنم که نوشته شود اگر یکی از شرکاء تابع خارجه شد این معافیت از او سلب خواهد شد .

ارباب کیخسرو - بنده فقط يك لفظ میخواستم عرض کنم در اینجا زیاد شود انتقال یا وثیقه یعنی بعنوان وثیقه هم نمی توانند پیش تبعه خارجه بگذارند **بهجت** - ما اینجا نباید مذاکره کنیم که صاحب این امتیاز تبعه داخله است یا خارجه زیرا که خود این ماده میفهماند که هر کسی تبعه خارجه باشد بوجه من الوجوه نمیتواند شرکت داشته باشد بهر قسم از اقسام خواه بوثیقه خواه بشکل دیگر حالا اگر بجای این عبارت ممکن است يك عبارت دیگری نوشته شود که مطلب واضح تر باشد حرفی ندارم .

پیشنهاد شاهزاده محمد هاشم میرزا بقرار ذیل قرائت شد:

این بنده پیشنهاد میکنم که این ماده اینطور نوشته شود .

اگر یکی از شرکاء تابع خارجه شد این حق معافیت از او سلب خواهد شد .

نیز پیشنهادی از طرف شاهزاده لسان الحکماء بمضمون ذیل قرائت شد .

این بنده پیشنهاد میکنم که در آخر ماده یازده اینطور افزوده شود و همچنین شرکت تبعه خارجه با این کمیانی بکلی ممنوع است .

عز الملک - خوب است آقایانی که میگویند انتقال شامل اجازه نیست اینجا اجازه را هم بگویند قید شود .

حاج شیخ رئیس - بنده قدری در این عبارت نظر دارم بهیچوجه حق انتقال بتبعه خارجه و شرکت با آنها را ندارند این عبارت ناموزونی است **لسان الحکماء** - بنده در پیشنهاد خود توضیح میدهم که بعضی آقایان اگر التفات فرمودند درست ملتفت نشدند اینجا دو مسئله است یکی اینکه کمیانی اجازه نمیدهد یکی اینکه شرکت را قانوناً ممنوع میکنند ممکن است انسان خطائی بکند و کمیانی تبعه خارجه را شریک کند و ما میخواهیم تبعه خارجه را مداخله ندهیم یا بی جهت این پیشنهادی را که بنده کرده ام از دو طرف این حق را سلب میکند و بهیچوجه خارجه را مداخله نمیدهد اجازه هم بخارجه نباید بدهیم حق شرکت هم ندارد .

دکتر اسمعیل خان - اگر دقت بفرمائید این مسئله هندسی است که دو چیز متساوی بیک چیز نیز متساوی است .

افتخار الواعظین - این عبارت ابد عبارت قانونی نیست که در اینجا نوشته شده است و بنده گمان میکنم که آنقدر نوشته شود کافی است که ربیع زاده و حضرات شرکاء بهیچوجه حق مداخله دادن اتباع خارجه را در این شرکت ندارند این از تمام اینها مستثنی است .

پیشنهادی در اینباب از طرف آقا سید حسین اردبیلی بمضمون ذیل قرائت شد:

این بنده پیشنهاد می کنم که ماده ۱۱ اینطور نوشته شود .

اتباع خارجه در این امتیاز حق شرکت و مداخله نخواهند داشت .

حاج آقا - در این مورد هر وقت وارد می شویم باز نظرمان بیک مطلب انحصاری است يك کسی از يك مطلبی می تواند اتباع و شرکاء خارجه را ممنوع کند در آن جهت خود يك امتیازی داشته باشد دولت در آن موادی که همراهی با کمیانی کرده است می تواند او را ممنوع کند از شرکت باین معنی که اگر شرکت داد بیک نفر خارجه می تواند فقط آن امتیازی که با او داده از قبیل خرج کمرب و غیره آنها را رفع بکند و الا این عده پیشنهاد ها که هیچ حق ندارد در شرکاء خارجه بگیرد این هم معنی ندارد برای اینکه يك وقت شاید دلش خواست که هیچ مساعدنی هم از دولت نخواهد و يك کمیانی تشکیل کند و با اتباع خارجه شرکت کند و يك کاری بکند يك تجارتنی يك صنعتی آنرا دولت نمی تواند جلو گیری کند مگر آنکه قانون کلی بگذرانند که اتباع داخله با اتباع خارجه بهیچوجه نمی توانند شرکت کنند والا در موردی که دولت بیک چیزی اختصاص یا امتیاز بدهد در آن مورد می تواند بگوید اگر تبعه خارجه را شرکت داد آن امتیازات سلب شود .

حاج وکیل الرعایا - بنده تصور میکنم این مذاکرات برای ما منفعت نداشته باشد نباید آنقدر مذاکره کنیم عین چیزی که در ماده یازده گذاشته شده خودش کافی است و اگر بطور خفیه خواست يك سرمایه از يك جائی تحصیل کند و داخل کند تصور میکنم اگر آقایان توجه بفرمایند بعضیهایش را شاید بدون اینکه از بعضی بیطرفها که از راه تجارت داخل مملکت ما شوند اینقدر ضرری نداشته باشد .

ناصر الاسلام - این اظهاری که آقای حاج آقا فرمودند تا يك اندازه خود صاحب امتیاز این تقاضا را از مجلس نکرده است ایشان بهمین ترتیبی که نوشته متقاعدند و قانوناً نباید با اتباع خارجه اگر بخواهد شرکت کند ممنوع باشد .

مجدداً پیشنهاد آقای آقا سید حسین اردبیلی قرائت شد .

مؤتمن الملک - کارخانه بنویسند .

پیشنهاد مزبور بعد از اصلاح بقرار ذیل قرائت شد :

اتباع خارجه با این کارخانه حق شرکت و مداخله نخواهند داشت .

ادیب التجار - این تعیین تکلیف است برای اتباع خارجه خوب است اینطور نوشته شود که صاحب این امتیاز یا کمیانی حق ندارد با اتباع خارجه شرکت کند .

رئیس - کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند .

رای گرفته نشد و نیز پیشنهادهای ذیل بترتیب قرائت شد .

پیشنهاد شاهزاده محمد هاشم میرزا .

این بنده پیشنهاد میکنم که این ماده افزوده شود اگر یکی از شرکاء تابع خارجه شد این حق معافیت از او سلب خواهد شد [محمد هاشم میرزا]

پیشنهاد شاهزاده لسان الحکماء - این بنده پیشنهاد میکنم که در آخر ماده ۱۱ این جمله افزوده شود و همچنین شرکت تبعه خارجه با این کمیانی کلیتاً ممنوع است .

پیشنهاد آقای آقا سید حسین اردبیلی - بنده پیشنهاد می کنم که ماده ۱۱ اینطور نوشته شود

اتباع خارجه در این کارخانه حق شرکت و مداخله نخواهند داشت .

پیشنهاد ارباب کیخسرو - بنده تقاضا میکنم که ماده یازده اینطور نوشته شود ربیع زاده و شرکاء در این اجازه بهیچوجه حق انتقال یا وثیقه بگذارند آلات و ادوات یا کارخانه و سایر متعلقات آن بتبعه خارجه و شرکت با آنها ندارد .

پیشنهاد آقا میرزا ابراهیم خان - بنده تقاضا می کنم ماده ۱۱ چنین اصلاح بشود ربیع زاده و شرکاء او حق انتقال و شرکت در این کارخانه با تبعه خارجه ندارند و اگر یکی از شرکاء داخل تبعیت خارجه شود باید حق خود را بتبعه دولت ایران واگذار نماید .

آقامیرزا ابراهیم خان - بنده میخواستم تقاضا بکنم از نمایندگان محترم که اجازه بفرمایند این ماده برود بکمیسیون اصلاح عبارتنی شده بر گردد [اظهار شد صحیح است]

حاج آقا - ما نمیدانیم چرا بی مطالعه علی الاتصال پیشنهاد می کنیم در صورتی که در اول این امتیاز مینویسند که این امتیاز نیست فقط يك معافیت دولتی است از کمرب کات از آن طرف مینویسیم حق شرکت در این امتیاز ندارد این امتیاز نیست بنده میگویم اگر بکنند از اتباع بخواهد در اینجا شرکت کند هیچ ربطی بمان ندارد و فردا اگر يك کسی از اتباع خارجه بیاید و يك امتیاز صنعتی بخواهد ما آیا با او مساعدت می کنیم یا نمی کنیم اگر هیچ مانع بلیتکی نداشته باشد در مواردی که باید يك حقوقی بدولت برسد مسلماً باید بدهیم دیگر چطور میتوانیم بگوئیم که حق شرکت در این امتیاز ندارد این هم امتیاز نیست فقط يك کارخانه است نمیبخواهد پیش کسی رهن بگذارد و تا بگوئیم حق ندارد و با آن پیشنهادیکه شاهزاده محمد هاشم میرزا کرده است که قرار بشود اگر با او واگذار گردد از آن معافیت معلوم باشد دیگر چیز دیگری نمی ماند .

آقا شیخ محمد علی بهجت - بنده برعکس میخوامم با آقای حاج آقا عرض کنم راست است که چیزی دولت به ربیع زاده نداده ولی تمام باهتمام دولت میشود در معنی این کارخانه دولتی میشود گمرک که نمی دهد تمام ادویهجات را گمرک نمیدهد زمین را هم دولت باو میدهد آبش هم از دولت است اینها را دولت باو میدهد که بیایند تجارت کنند مقدمشان خیر کمال امتنان را داریم تمام اینها برحمت و مساعدت دولت است از حیث معافیت گمرک و مالیات و اعطای زمین و آب و غیره فقط يك کارخانه مال خودشان است و مابقی مال دولت است و اگذار بآنها کرده که علی الرسم تجارت کنند منفعت بآنها برسد فقط آمده است در اینجا از زمین و آب دولتی این کارخانه را دایر کرده است فردا که باین يك ماده رأی دادیم ممکن است که از هر گوشه تشبثات پیدا کنند مثل اینکه بگویند این آب باید بتوسط قوه فشار حرکت کند یا هزار قسم دیگر که يك وقت ممکن است تواید بعضی اشکالات بکنند خواهش میکنم که آقایان امروزه این ملاحظات را بکنند که فردا تولید اشکال نکنند و حالا که بنا شده است بر گردد بکمیسین واضح نوشته شود که مطلب معلوم شود .

رئیس - بهتر این است که این ماده هم مثل آماده برود بکمیسین دستور جلسه روز سه شنبه راپورت کمیسین فواید عامه راجع بقانون اداری معارف راپورت کمیسین بودجه راجع بصاحب منصبان مستعفی قزاق خانه راپورت کمیسین داخله در خصوص طرح آقای دکتر امیرخان در باب تخصیص عشر مالیات نوافل در مصرف آبله کوبی ا کر وقت داشته باشیم راپورت کمیسین فواید عامه راجع بطلاشویی کوه زره .

حسنعلی خان - بنده می خواستم متذکر شوم خاطر آقایان را که پنجروز قبل که آقای رئیس - الوزراء تشریف آوردند و کابینه را معرفی کردند و عده صریح فرمودند که روز پنجشنبه وزیر معارف را در مجلس معرفی کنند و امروز که یکشنبه است سه روز هم از آن روزیکه قرار داده اند گذشته است بنده نمنا می کنم که با آقای رئیس الوزراء یادآوری شود که زودتر وزیر معارف را معین و معرفی کنند .

حاج عز الممالک - بنده چندین مرتبه در باب خالصجات این عرض کردم و حالا بدبختانه وزارت مالیه لایحه خودش را پس گرفته و شاید نخواهد دوباره به مجلس پیشنهاد کند این چیزی است حق مجلس این حق را بکمپانی واگذار کرده اند و این بخلاف قواعد مقرر است باید این لایحه بمجلس بیاید و با اطلاع مجلس این را واگذار کنند و هر قدر بدون تصویب مجلس عمل شود تصرفی است بدون حق و ضرر دولت است .

آقامیرزا احمد - بنده هم فرمایشی را که آقای حسنعلی خان فرمودند موافقم و مسئله مستخدمین نظمی را هم خوب است تأکید شود که زودتر بگذرد و گذشته از این فرمایشی را که آقای حاج عز الممالک

فرمودند هنوز محل نزاع است که اینکار کارمجلس است یا نه که وزیر مالیه خلاف قانون کرده باشد . مجلس يك ساعت از شب گذشته ختم گردیده .

جلسه ۱۷۲۴

صورت مذاکرات روز سه شنبه

شهر ذی قعدة الحرام ۱۳۲۸

مجلس ۲ ساعت قبل از غروب آفتاب در تحت ریاست آقای ذکاء الملک تشکیل شد .

صورت مجلس روز یکشنبه ۳ را آقای معاضد الملک قرائت کردند .

(غائبین جلسه قبل)

قوام الاسلام . نویری . حاج میرزا آقا . آقای سیدعلی آقا . آقا سید محمد رضا . امام جمعه خوئی بدون اجازه .

منتصر السلطان . حاج فایز الملک . آقای کاشف با اجازه غایب .

حاج سید نصرالله . ممتازالدوله . آقا شیخ حسین یزدی . دکتر امیرخان . هشتروندی . معتمد .

التجار . حاج آقا در موقع مقرر حاضر نشده . آقای حاج میرزا زین العابدین و تربیت مریض بودند .

رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی که هست بفرمائید .

منتصر السلطان - بنده مریض بودم که حاضر نشدم .

حاج سید نصرالله - بنده سر وقت اینجا حاضر بودم اشتباه شده است .

بهجت - بنده در خصوص کمیسین پروگرام میخواستم سؤال کنم که تاکنون چه کار کرده است حالا یکسال است از این دوره گذشته است وقتیکه مارجوع کنیم بفهرست خدماتی که مجلس کرده است همان کمیسین شش نفری است که در اواخر شعبان این احساس شده و يك کمیسین ۹ نفری انتخاب شد در تمام

رمضان همینطور کاری نکردند بعد هم که تقاضا شد و شش نفر دیگر بر آنها علاوه شد همینطور معلوم شد کاری نکرده اند اگر چه اطلاع داریم خیلی زحمت کشیده اند و مشغول کار هستند و از خدمات آنها متشکر هستیم ولی از قراریکه شنیدم يك کلیاتی فعلا در آن کمیسین مطرح و یقین دارم که مدتی کار خواهد داشت که آنها حل شود حالا عرض بنده این

است که اساس آن کلیات را که فعلا در کمیسین مطرح است خوبست راپورت بدهند که از امروز که شروع می کنیم بدستور روز بعد از روی کلیات همان نقشه حرکت کنیم تا بعد از آن مسائلی را که در نظر دارند حل کنند و از روی آن ترتیب عمل کنیم .

مهرز الملک - چون بنده مخبر آن کمیسین هستم لازم است عرض کنم تصور میکنم آن کلیاتی که در کمیسین مذاکره شده بمجلس بیاید فایده

بکند بجهت آن که کلماتش چه چیز است کلیات این است که باید این خرابیها که در کار است اصلاح شود و لابد آن خرابیها راهی دارد و باید راهش فهمید و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و پس از آن راهها معین شد باید بیاید بمجلس

و از روی آن مجلس بتواند رفتار کند تا آن ترتیب تمام نشده است گمان نمیکنم بشود آن کلیات را بیاورند بمجلس و نتیجه هم نخواهد داشت .

(راپورت شعبه اول قرائت شد)

که شعبه اول روز شنبه ۲ ذی قعدة بریاست آقای

حاج فایز الملک منعقد و برای کمیسین عرایض بعوض آقا عبدالحسین رأی گرفته شد با اکثریت ده

رأی از یازده رأی برای ادیبالتجار بعصویت آن منتخب شدند و نیز بجای آقای معاضد السلطنه برای

عضویت کمیسین تقبیش نان ادیبالتجار با اکثریت سه رأی منتخب شدند)

آقامیرزا احمد - می خواستم عرض کنم که در جلسه گذشته جمعی از نمایندگان تقاضائی کردند

و فرستادند بهیئت رئیسه و آن تقاضا این بوده که وزیر داخله را حاضر کنند تا در باب اوضاع جنوب

مذاکره شود که این روزها اوضاع جنوب اهمیت پیدا کرده است و ترتیبی برای آنجا داده شود .

تلمکراف واصله از قصر از طرف آقای آقا سید ابوالحسن مجتهد اصفهانی ذیلا نوشته میشود قرائت شد .

مجلس مقدس شورای ملی شیدانه ارکانه - هر چند از انتخاب مبعوثان عظام ایدهم الله تعالی

خادم شریعت مطهره را بسمت عضویت هیئت مقدس مجتهدین اعضاء متشکر و آرزو مند خدمت بدین و

دولت و ملت بوده هست لیکن نظر به وائع کشوری از این توفیق محروم و همانطوریکه حضور آقایان

آیت الله دامت ظلالهم معروض داشتم استمفای خود را به مجلس محترم با کمال اعتدال تقدیم و امید

پذیرائی دارد انشاء الله تعالی (الداعی ابوالحسن - الموسوی الاصفهانی)

رئیس - آقای آقا سید ابوالحسن اصفهانی که جزو علمای خمه انتخاب شده بودند برحسب

این تلمکراف استعفا داده اند حالا امروز یا فردا باید دعوی ایشان بقرعه تعیین شود اظهارش خوبست که امروز انتخاب شود .

رئیس - چون هر چه زودتر بشود بهتر است همین امروز انتخاب شود .

سلیمان میرزا - میخواستم عرض کنم اینکه برای کمیسین تقبیش نان عضو معین میکنند

کمیسین نانی نیست تا اینکه برای او عضو معین کنند يك کمیسین نانی معین شد از برای عمل نان

فقط یکی دو جلسه منعقد شد و رفتند تقبیش خودشان را کردند و راپورت دادند که جنس وارد میشود و وارد هم خواهد شد

کمیسین تقبیش پیش از این کاری نداشت وظیفه اش همان بود که انجام داد و اینکه آقای ادیبالتجار

بجای آقای معاضد السلطنه انتخاب شده اند برای يك چیزی است که وجود خارجی ندارد و برای اینکه

رفع اشتباه شود این عرض را کردم همه بدانند کمیسین نانی نیست .

آقامیرزا ابراهیم خان - تقاضائی است بامضای [۱۵] نفر نمایندگان قرائت میشود بقراری

که ذیلا مندرج است [ما امضاء کنندگان ذیل پیشنهاد میکنیم بواسطه کثرت عده کمیسینها و اشغال

فوق العاده آقایان و کلا در کمیسین های مزبوره